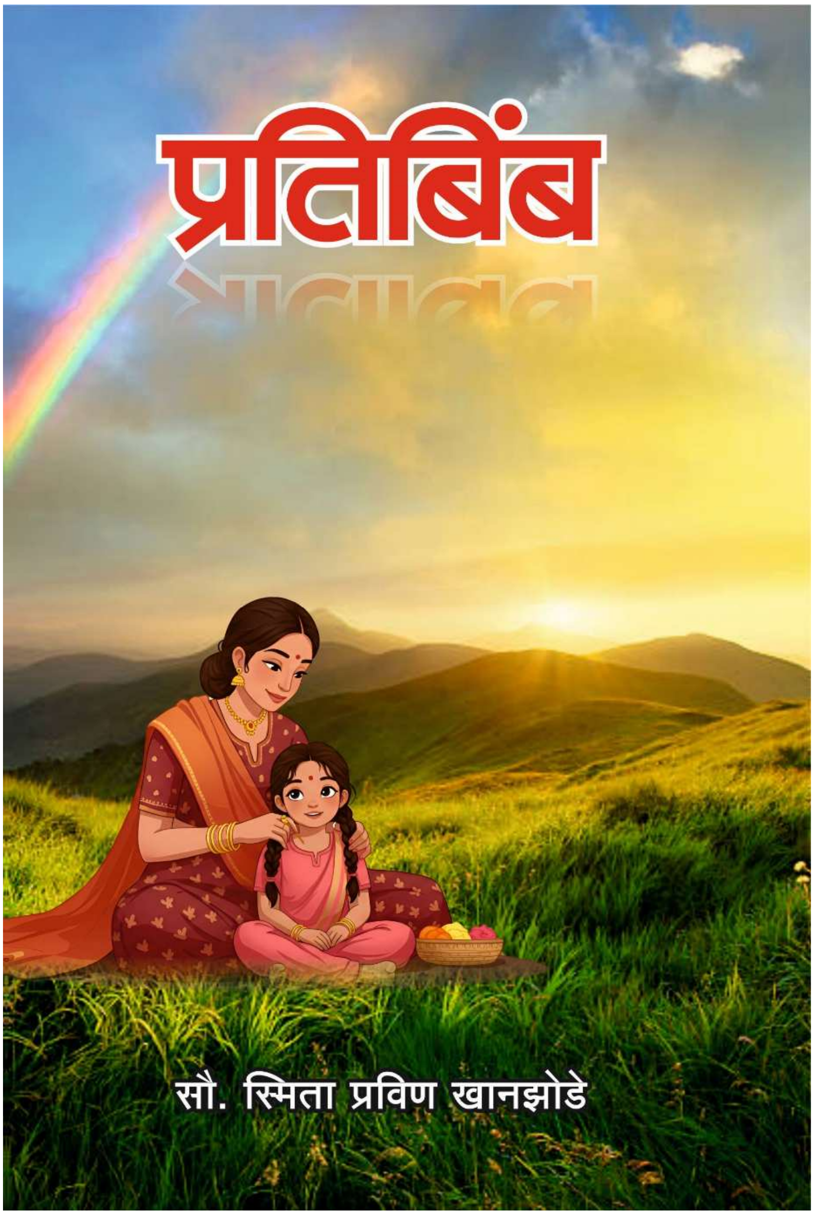

KavitaSagar Publishing Agency
9975873569, 8484986064

ISBN **978-81-949979-6-2**

मराठी कवितासंग्रह

प्रतिबिंब

सौ. स्मिता प्रविण खानझोडे

An Imprint of KavitaSagar

कवितासागर साहित्य अकादमी, जयसिंगपूर

02322 - 225500, 9975873569, 8484986064

कवितासागर साहित्य अकादमी, जयसिंगपूर

KavitaSagar Sahitya Akademi
(KavitaSaga**r** **D**irect **P**ublishing**) KDP**
An Imprint of KavitaSagar

- **I**nternational **S**tandard **B**ook **N**umber: **978-81-949979-6-2**
- Title - **Pratibimb प्रतिबिंब (मराठी कवितासंग्रह)**
- Edition - **First**
- Volume - **One**
- Price - **Rs. 390/-**
- Pages - **120 + 08 = 128** (Including Covers)
- Language - **Marathi**

ISBN 978-81-949979-6-2
9 788194 997962

- Poetess - **Mrs. Smita Pravin Khanzode** सौ. स्मिता प्रविण खानझोडे
  63, Ramkrushna Nagar, Khamala, Nagpur, Phone - 9850779130

- Subject - **Collection of Marathi Poems**
- Year of Publication / Date of Issue - **15 June 2025**
- Book Version - **Paperback / Softback**

- Published in India by - **Dr. Sunil Dada Patil**
  Publisher Agency - **KavitaSagar**
  Imprint - **KavitaSagar Sahitya Akademi, Jaysingpur**
  Post Box Number - 69, Jaysingpur - 416101,
  Taluka - Shirol, District - **Kolhapur**, Maharashtra, **India**
  02322 - 225500, 9975873569, sunildadapatil@gmail.com
- Printed in India by - **Dr. Sunil Dada Patil**
  On behalf of the **KavitaSagar Printing Services**

प्रतिबिंब (मराठी कवितासंग्रह)

॥ अर्पण पत्रिका ॥

माझेच प्रतिबिंब असलेली
माझी सुपुत्री **पृथास**
आनंदविभोर होऊन
माझा काव्यसंग्रह
'प्रतिबिंब'
सादर स्नेहार्पित!

सौ. स्मिता प्रविण खानझोडे

TABLE OF CONTENTS अनुक्रमणिका

मनोगत

नमस्कार रसिकहो,

आज आपणास माझे काव्यपुष्प **'प्रतिबिंब'** अर्पण करताना मनस्वी आनंद होतो आहे. श्रीजगन्मातेची कृपा, सद्‌गुरूंचा वरदहस्त, मातापिता व सासूसासरे यांचे आशीर्वाद, माझ्या पाठीशी राहून सदैव प्रेरणा देणारे माझे पती, लेक, भाऊ, वहिनी, भाचे, पुतणे, दीर, जाऊ, नणंद आणि समस्त थोरसानांच्या शुभेच्छा यांच्या प्रोत्साहनामुळे लेखन कार्य करण्याचे बळ मला प्राप्त होते.

काव्यपुष्पमाला रचताना सातत्याने मार्गदर्शन लाभले ते माझे साहित्यिक मित्र, नागपूर येथील पाठराबे मोहल्ल्यातील संत कबीर मंदिराचे महंत, सुप्रसिद्ध कवी - लेखक, अभियंता मा. डॉ. श्री. संजय बर्वे सर, पद्मगंधा प्रतिष्ठानच्या अध्यक्षा, सुप्रसिद्ध लेखिका मा. शुभांगीताई भडभडे, साहित्यविहारच्या अध्यक्षा व सुप्रसिद्ध लेखिका मा. आशाताई पांडे, मायमराठी नक्षत्र संस्थेच्या अध्यक्षा व सुप्रसिद्ध लेखिका मा. विजयाताई मारोतकर, योगराज मासिकाच्या संपादिका मा.जयश्रीताई पेंढरकर आणि समस्त साहित्यिक मित्रमैत्रिणी...! या समस्त मंडळींचे मनापासून आभार मानते. मी त्यांच्या ऋणातच राहू इच्छिते. या अवघ्या मंडळींनी मनापासून केलेल्या प्रेमामुळेच **'प्रतिबिंब'** शब्दशिल्प उदयास आले.

मानव कुटुंबवत्सल, समाजप्रिय आहे, निसर्गाच्या अनुपम लावण्यावर मुग्ध होणारा आहे तेवढाच भगवंताचा उपासकही आहे. या सर्वांमध्येच मनुष्य ईश्वराचे प्रतिबिंब बघत असतो तर तो स्वत:देखील परमेश्वराचा प्रतिनिधी असतो. तसेच माता - पित्याचे प्रतिबिंब असतात त्यांची लेकरे...! म्हणूनच आपल्या मनातील विचार, अनुभव, विविध भावनांचे कल्लोळ, उद्रेक, अवतीभवतीचा परिसर, वातावरण, निसर्ग यांच्याशी एकरूप होऊन सुंदर **शब्दशिल्प** साकारीत असतो. तर कधी दु:खसागरात प्रवाहीत होत

असताना ओबडधोबड प्रतिमांची निर्मिती होते. कवी मन तर निरनिराळया छटांचे भावविश्व रंगवित असते. त्यातूनच उदयास येते इंद्रधनुची सप्तरंगी सुरेख कमान...! आणि त्या साऱ्या रंगीबेरंगी दुनियेची मोहिनी आपल्यावर पडली नाही तरच नवल! यातूनच साकारली **'प्रतिबिंब'** रूपी मौक्तीक शब्दांची **काव्यपुष्पमाला!**

कवितासागर प्रकाशनचे मा. डॉ. सुनील दादा पाटील यांनी व त्यांच्या संपादक टीमने काव्यसंग्रहाचे परीक्षण केले आणि त्यांच्या मार्गदर्शनाखाली **प्रिन्स सुनील पाटील** यांनी सुंदर प्रस्तावना लिहून दिली. त्यांच्या अनंत ऋणातच मी राहू इच्छिते. तसेच पुस्तक प्रकाशनाची जबाबदारी घेऊन कवितासागर साहित्य अकादमी, जयसिंगपूर या ख्यातनाम साहित्य संस्थेचे प्रमुख मा. डॉ. सुनील दादा पाटील यांनी माझे स्वप्न सत्यात उतरविण्यासाठी मोलाचे सहकार्य आणि वेळोवेळी आनंदाने मार्गदर्शन केले. त्याबद्दल मा. दादांचे तथा त्यांचे पुस्तक निर्मिती प्रक्रियेतील सर्व सहकारी या सर्वांचेच मी मनापासून आभार मानते. त्यांच्या ऋणातच राहू इच्छिते. नागूपर येथील सुप्रसिद्ध ज्येष्ठ लेखक मा. श्री. **डॉ. संजयजी बर्वे** आणि सुप्रसिद्ध ज्येष्ठ लेखिका मा. **श्रीमती विजयाताई मारोतकर** यांनी अभिप्राय लिहून दिल्याबद्दल त्यांचे ऋण निश्चितच माझ्यावर आजन्म राहणार आहे.

'प्रतिबिंब' या काव्यसंग्रहातील अनेक रचना पूर्व प्रकाशित आहे. विविध प्रसार माध्यमांनी माझ्या कविता प्रकाशित करून मला नेहमीच प्रोत्साहीत केले आहे. त्यांनाही मन:पूर्वक धन्यवाद!

'प्रतिबिंब' या काव्यशलाकेतून समस्त रसिकांवर मोहिनीअस्त्र टाकण्याचा अल्पसा प्रयत्न अस्मादिकांच्या लेखणीतून केला आहे. नक्कीच रसिकराज काव्यरंगात न्हाऊन निघणार आहेत. तेव्हा रसिक वाचकांचा प्रेमळ प्रतिसाद प्राप्त व्हावा हीच मनिषा...! धन्यवाद...!

सौ. स्मिता प्रविण खानझोडे (नागपूर)
Phone - 9850779130

प्रस्तावना

एका संवेदनशील कवयित्रीच्या भावजगतातील प्रवास अर्थात स्मिताचे शब्दप्रतिबिंब

'प्रतिबिंब' - नावातच एक आशय दडलेला आहे. प्रतिबिंब हे शीर्षक म्हणजे आत्मपरीक्षण, अनुभवांचे प्रतिबिंबन आणि समाजाच्या, संस्कृतीच्या, नात्यांच्या आरशात उमटणारी एका संवेदनशील मनाची भावचित्रं...! सौ. स्मिता प्रविण खानझोडे (नागपूर) यांचा हा चौथा काव्यसंग्रह, त्यांच्या काव्यप्रतिभेचा आणि भावविश्वाचा एक ओघवता दस्तऐवज आहे.

'प्रतिबिंब' या काव्यसंग्रहात 'आई', 'बाबा', 'घर', 'अस्मिता' आणि 'दीपावली' यासारख्या अनेक विषयांवर त्यांनी जे काही लिहिलं आहे, ते केवळ शब्दांनी रेखाटलेलं नव्हे, तर त्यांच्या हृदयातून साकारणाऱ्या भावनांचं अचूक शब्दप्रतिबिंब आहे. त्यांची प्रत्येक कविता साधी, सरळ असूनही मनाला खोलवर भिडणारी आहे.

'आई' या कवितेत त्यांनी मातृत्वाचं जे वर्णन केलं आहे, ते केवळ स्त्रीच्या देहधारणेपुरतं मर्यादित राहत नाही, तर तिच्या वात्सल्य, त्याग, संयम आणि शक्तीचा स्तुतिपाठच वाटावा. 'सुसंस्काराचं लेणं देत असते आई...' ही फक्त पंक्ती नसून, ती त्यांच्या दृष्टिकोनातून साऱ्या जगाला घडवणाऱ्या मातृशक्तीचा जयघोष आहे.

'घर' या कवितेतून 'घर' या संकल्पनेला केवळ वास्तुशास्त्रीय चौकटीत न मांडता, माणसांच्या नात्यांतून साकार होणारं त्याचं 'घरपण' त्यांनी सहज भाषेत उलगडून दाखवलं आहे. ती कविता म्हणजे एका आदर्श भारतीय घराचं लयबद्ध दर्शन आहे.

'हे सखी' - स्त्रीसक्षमीकरणाचा उंच स्वर

ही कविता स्त्रीच्या आत्मबळावर भाष्य करणारी आहे. 'कणखर हो दगडापरी', 'विजयपताका हाती घेवोनी' अशा

ओळीतून स्त्रीला तिच्या अस्तित्वाची आठवण करून देणारा बळकट संदेश आहे. ही कविता प्रेरणादायी, ऊर्जादायी आणि स्त्रीमनाला जागं करणारी आहे.

'शृंगार' - भावनांचे रसरशीत रूपांतर

'शृंगार' ही कविता प्रेम, निसर्ग आणि शारीरिक भावनांचा समतोल साधणारी आहे. ही रचना केवळ सौंदर्यविलासात रमणारी नाही, तर त्यात एक ताजेपणा, एक कलात्मक अभिव्यक्ती आहे - जिथे निसर्ग, प्रीती आणि भक्ती यांचा त्रिवेणी संगम झाल्यासारखा भासतो.

'कान्हाच्या ओठांवर मधुर बासरी
वृंदावनी सूर घुमता राधा लाजली'

'ममतेचा अहेर' ही कविता त्याचप्रमाणे गहिऱ्या आणि समर्पक भावनांचे काव्यरूप आहे. 'माहेर - माहेर साजणीचे माहेर' या प्रारंभिक ओवीत लेखिका पारंपरिक भारतीय संस्कृतीतील मातेसाठी असलेल्या कर्तृत्वाची आणि तिच्या अढळ नातेसंबंधांची सुगंधी भास वठवते. त्या अर्थाने ही कविता एक प्रकारे 'मायेचे तत्त्वज्ञान' आहे, जी वेगवेगळया नात्यांची मुळाशी असलेली कडवटता आणि सुसंस्कृततेची परिभाषा प्रदान करते. बहीण - भावांच्या नात्याचा उलगडता आलेला गोडवा, भावनांच्या संमेलनातून त्यातली जडणघडण, एकत्र येऊन निर्माण होणारा प्रगतीचा मार्ग आणि घराच्या आधाराची भावना यांना हे शब्द अजूनही असमर्थ करतात.

'परिसस्पर्श' या कवितेतील 'मातेचे रूजती संस्कार' आणि 'गुरूंचे कृपावर्षा' या शब्दांनी आपल्याला एक गहन विचारधारा दिली आहे. शाळेचे शिक्षण, गुरूंचे शिष्यत्व आणि त्याच्यावर जाणवलेला सुसंस्कार यांचा महत्त्वपूर्ण परिचय या कवितेने केला आहे. जीवनाच्या सर्व प्रवासात साधलेले ज्ञान, ते शिष्याला पुढे देताना होणारा चांगला परिणाम आणि गुरूंच्या वरदहस्ताची संजीवनी शक्ती हेदेखील या कवितेतील परिष्कृत भाव आहेत.

'प्रतिबिंब' कविता आईच्या हाकांची ओढ आणि भावनांचा एक गहिरा जलद प्रवाह दर्शवते. लेखिकेने इथे आईच्या रुपात एक अशी आत्मिक असंवेदनशीलता दर्शवली आहे जी भूतकाळ आणि वर्तमानाच्या दृष्टीकोनातून परावर्तित होते. या कवितेतील 'झाले मन माझे विषण्ण' आणि 'हुरुदलीची गडण तू गं' या ओव्या आईच्या मायेतील उर्मी, ती व्यक्तिमत्त्वाची कहाणी आणि त्या व्यक्तीच्या अंतरंगातील गहिरा कोंडाळा मांडतात.

सौ. स्मिता प्रविण खानझोडे यांच्या कवितांमध्ये एक जीवनावर आधारित चपखल लेखन आहे. त्या सामाजिक बदल, भावनांच्या गहनतेची सुंदर कल्पकता आणि प्रत्येक ओवीतून दिलेल्या संदेशांनी काव्यसंग्रह आणखी परिणामकारक ठरतो. त्यांच्या काव्यशक्तीला सुसंस्कृत आणि ओजस्वी बनवणारा मुद्दा म्हणजे त्यांच्या लेखनात प्रत्येक शब्द, प्रत्येक दृश्य, प्रत्येक भावना आणि भावना आहे.

कविता हे एक अत्यंत सशक्त माध्यम आहे, ज्याद्वारे एक लेखिका तिच्या भावनांचा, विचारांचा आणि जीवनाच्या विविध पैलूंतील प्रतिबिंब व्यक्त करू शकते. सौ. स्मिता प्रविण खानझोडे यांच्या 'प्रतिबिंब' या काव्यसंग्रहात, लेखिकेने विविध सामाजिक, मानसिक आणि भावनिक अनुभवांचे सुंदर आणि विचारशील विश्लेषण केले आहे. त्यांच्या कवितांमध्ये प्रेम, दुःख, आशा, कर्तव्य, संघर्ष आणि शाश्वत जीवनाच्या मूल्यांची सुंदर गुंफण दिसते.

'जिणं' - जीवनाच्या गोड आणि कडवट बाजू

'जिणं' ही कविता जीवनातील विविध अवस्थांचे प्रगल्भ चित्रण करते. बालपणातील सुख -आनंदापासून ते जीवनाच्या गडद आणि कडवट बाजूंच्या सांगण्याकडे एक प्रवास आहे. लेखिका जीवनाच्या हरवलेल्या क्षणांपासून ते सुखाचे अवकाश मिळवण्यापर्यंत असलेल्या शाश्वत सत्याची शरणागती स्वीकारते. 'संपली असते सुंदर सोनेरी पहाट' आणि 'वळणदार पाऊलवाट' हे शब्द जीवनाच्या निरंतरतेची प्रतीकं आहेत.

आणखी एका महत्त्वपूर्ण तत्त्वाची शरणागती म्हणजे 'दमडी अभावी वाट्याला येणारे अपमानाचे जिणे' हे लेखिकेने शब्दबद्ध

केले आहे. 'दमडी अभावी' अशा रित्या ती जीवनातील उपेक्षेची, अपमानाची आणि संघर्षाची दृष्यकलेसह आपली भावना व्यक्त करतात. या कवितेत जीवनाच्या हसऱ्या आणि वेदनादायक क्षणांमधून माणूस शिक्षण घेत असतो, हे तिच्या शब्दातून स्पष्ट होऊ लागते.

'ओंजळ' - ही कविता दिल्याचे महत्त्व विषद करते. 'ओंजळ' एक अत्यंत सूक्ष्म आणि गूढ कविता आहे, ज्यामध्ये लेखिका व्यक्तीच्या अंतर्मनातील भावनांचे विश्लेषण करते. तिच्या शब्दांमध्ये ओंजळ म्हणजे माणसाच्या जीवनातील प्रेम, शांती, श्रद्धा आणि संपूर्णता जाणवते. 'पाणी प्यावे ओंजळीनी' हे वाक्य म्हणजे जीवनातील पवित्रता आणि शांतीचे प्रतीक आहे. ओंजळभर प्रेम, सुख आणि आशीर्वाद यांचे प्रतीक आहे.

प्रत्येक कडव्यात ओंजळ म्हणजे माणसाच्या जीवनातील दयाळुता, सहिष्णुता आणि त्याच्या दृष्टीकोनातून अन्यथा कुठेही दिसणारे शांतता आणि समृद्धी हे दृश्य स्वरुपात उभे केले जाते.

सौ. स्मिता प्रविण खानझोडे यांच्या 'प्रतिबिंब' या काव्यसंग्रहात लेखिकेने त्यांच्या कवितांच्या माध्यमातून अत्यंत नाजूकतेने समाजाच्या आणि व्यक्तीच्या जीवनातील वेगवेगळ्या पैलूंचा घेतलेला मागोवा अत्यंत विचारपूर्ण आणि सुसंगत आहे. त्यांच्या कवितांमध्ये असलेल्या भावनांच्या खोलात जाऊन वाचकांना प्रत्येक कवितेचा गाभा जाणवतो, जो त्यांच्यासाठी एक दर्पण ठरतो. लेखिकेची शब्दांतील गोडी, जीवनातील गहिरा शोध आणि दृष्टीकोनांचा संगम 'प्रतिबिंब' या काव्यसंग्रहात छान रेखाटला आहे, जे प्रत्येक वाचकाला एक नवा दृष्टीकोन देऊन जाते.

चक्रव्यूह - चक्रव्यूह ही कविता जीवनातील निरंतर फेर धरून चाललेल्या पिळवणुकीच्या प्रतिकात्मक वर्णनासारखी आहे. जणू चक्रव्यूहाच्या रचनेत अडकलेला मनुष्य, आपल्या अस्तित्वाच्या अर्थपूर्णतेसाठी तपासणी करत राहतो. 'अगम्य अज्ञाताच्या पलीकडे' च्या माध्यमातून कवयित्री अनिश्चिततेच्या

पलीकडे जाण्याचा प्रश्न मांडते, त्यातच अस्तित्वाच्या चिंतेला ती समजावून सांगते.

सोनेरी पहाट - शेतकऱ्याच्या आस्थेच्या दृष्टिकोनातून, या कवितेने धरणीमाता आणि तिच्या उबदार मातेसोबत असलेले नाते दर्शवले आहे. 'बळीराजा तुझ्यामुळेच' हा विचार शेतकऱ्यांच्या कष्टात एक ऐक्य आणि भविष्याचा विश्वास निर्माण करतो. 'सोनेरी पहाट' हा शब्द जणू चांगल्या दिवसाची सुरूवात दर्शवितो.

'पावसाचं असंही एक रूप...!' - पावसाची दोन वेगवेगळी रूपे येथे अत्यंत सुंदरपणे मांडली आहेत. पहिल्या भागात पावसाची सौम्य, मोहक आणि गंधाळ बाजू दर्शवली आहे, जी प्रेमाच्या आणि आशेच्या प्रतीकांशी निगडीत आहे. दुसऱ्या भागात पावसाचे रूद्र रूप, जिथे भयंकर निसर्गाच्या शक्तीचे आणि मानवाच्या संघर्षाचे दर्शन होते. पावसाच्या या द्वैताचे चित्रण निसर्गाच्या सार्वभौमिकतेला आणि मानवी संघर्षाच्या अपरिहार्यतेला दाखवते.

'संदेश' - भारताच्या शौर्य, वीरता आणि बलिदानांची महिमा व्यक्त करणारी ही कविता आहे. या कवितेच्या माध्यमातून वीर जवान, शहीद आणि शौर्याचे आदर्श या सर्वांचा गौरव केलेला आहे. या कवितेतील संदेश स्पष्ट आहे की, देशाच्या रक्षणासाठी बलिदान देणारे वीर अमर होतात आणि त्यांची गाथा प्रेरणादायक ठरते. प्रेम, त्याग आणि राष्ट्राभिमान यांच्या एकत्रिततेतून कविता तयार झाली आहे.

वटवृक्ष आणि वात्सल्य - ही कविता 'वटवृक्षाची सावली' आणि 'वात्सल्याच्या पदराखाली' अशी सुंदर उपमेय वापरते. सावित्रीला वटवृक्षाच्या रूपात एक आधारभूत आणि दयाळू व्यक्तिमत्त्व म्हणून दाखवले जाते. तिच्या उपकारमय कार्यामुळे ती सर्व समाजाला पोषक आणि आधार देते, अगदी त्याही महिलांना ज्यांना समाजात कमी वाईट वागणूक मिळते. याचा अर्थ ही कविता फक्त स्त्रियांची उन्नतीच नव्हे, तर समाजाच्या समग्र प्रगतीसाठी स्त्रियांच्या महत्त्वाच्या योगदानाची कबूल आहे.

नात्यांचे गहिरे रंग - ही कविता सुरुवातीला नात्यांच्या विविध रंगांची ओळख करून देते. नाती अशी असतात, ज्या आपल्या अस्थिरतेत, निसर्गाच्या गहिऱ्या रंगांप्रमाणे अद्वितीय असतात.

'सरळ साधी मना भावती, हिंदोळ्यावर मग ती झुलती' - येथे लेखिका नात्यांतील सहजतेची आणि स्वाभाविकतेची छटा व्यक्त करते. ती एका सहजतेने सुरू होणारी आणि अनवधानाने विस्तारत जाणारी स्थिती दर्शवते. नाती कितीही सहज असली, तरी त्यांचे रंग जटिल आणि गहिरे असतात.

त्यानंतर लेखिका 'मयूरपंखासारखे रंगीबेरंगी' या ओवीत विविधतेची महती सांगते. मयूराच्या पंखांच्या रंगांप्रमाणे नातीसुद्धा रंगीबेरंगी आणि विविध स्वरुपांची असतात. 'फुलपाखरा सम सदा बागडती' या ओळीत फुलपाखराच्या सौंदर्याचे प्रतीक, नात्यांतील शुद्धता आणि त्याचा निरंतर प्रवास दर्शविते. नाती एक नवा रंग, एक नवी दिशा, एक नवा अनुभव देतात. त्यातून बाहेर पडण्याची किंवा त्यात सापडण्याची प्रक्रिया अत्यंत सुंदर असते.

पुढील ओवीत, लेखिका 'नाती विश्वासाची सुसंस्काराची, काचे समान तडकणारी' अशा नात्यांचा विचार करते, ज्या अत्यंत नाजूक आणि संवेदनशील असतात. काचेप्रमाणे कधीही तडकू शकणारी नाती विश्वासावर आधारलेली असतात. या ओवीत काचेच्या तुटण्याच्या धोक्याप्रमाणे नात्यांच्या दुराव्याची आणि त्यातल्या संवेदनशीलतेची सूचकता आहे आणि 'वज्राहून कठोर मेणाहून नरम, हळुवारपणा जपणारी' हे वाक्य नात्यांच्या लवचिकतेचे प्रतीक आहे. नाती कधी वज्रासमान कठोर असतात, तर कधी मेणासमान सौम्य आणि मुलायम असतात असे लेखिका सांगते.

'दंगामस्ती अन् लुटुपुटुची लढाई, भावंडांच्या प्रीतीची गंमतच न्यारी' - ही ओवी परिवारातील संबंधामधील आनंदाच्या, कधी दंगामस्ती तर कधी तुटलेल्या वादामधून एकत्र येणाऱ्या

प्रेमाची गोडी व्यक्त करते. यामध्ये भावंडांतील असलेल्या प्रेमाच्या अप्रतिम छटा उलगडतात.

अखेर, 'सरण' या कवितेच्या माध्यमातून लेखिका मरणाशी संबंधित गहन विचार व्यक्त करते. 'तुझेही जवळ आले मरण, मला देखील एक दिवस, चढायचे आहे सरण' - जीवनाच्या अखेरीच्या प्रवासाला स्वीकार करण्याची तयारी आणि त्यातून मिळणारी शांती यांचे सुरेख मिश्रण या कवितेत आहे.

एकूणच, 'नात्यांचे रंग' या कवितेतील विविध ओव्या आणि त्यातून व्यक्त केलेली जीवनाची गहिराई वाचकाला विचारमंथनाची गोडी देतात. लेखिकेच्या कवितांमध्ये नात्यांचा संवेदनशील, नाजूक आणि शक्तिशाली दृष्टीकोन सुसंगतपणे व्यक्त करण्यात आले आहे आणि या काव्याचा प्रत्येक भाग एक उत्तम विचार देतो.

भाषाशैली व रचना वैशिष्ट्ये - भाषा सहज, सोपी आणि भावनांशी एकरूप असून त्यांच्या कविता वाचताना असं वाटतं की, त्या शब्दबद्ध न करता उमटलेल्या आहेत - जणू त्या मनाच्या निसर्गातून वाहून आलेल्या आहेत.

लयबद्धता आणि ओघ - प्रत्येक कवितेतील छंदबद्धता जरी पारंपरिक वृत्तानुसार नसेल, तरी त्या ओघात वाचताना आपोआपच ताल तयार होतो. विशेषतः 'धृपद' युक्त रचनांमुळे काही कविता गीतात्म वाटतात.

प्रतीकात्मकता व रूपक शैलीचा वापर - 'नजरेस नजर भिडता कमलदल मिटले', 'अनोळखी छटा स्मितहास्य देऊनी' - अशा ओळींमध्ये प्रतीक व रूपकांचा वापर कवितेचं सौंदर्य वाढवतो.

सामाजिक जाणीवा आणि मूल्यांची पायाभरणी - लेखिकेच्या कवितांमध्ये व्यक्ती आणि समाज यांच्यातील नातेसंबंध, जीवनमूल्ये, स्त्रीचं आत्मभान, भक्ती, प्रेम आणि निसर्ग - हे सारे घटक एकत्र गुंफलेले आहेत. ती कुठेही तात्त्विक भाषेत न बोलता साध्या शब्दांतून गहिरं भाष्य करते. विशेष म्हणजे, तिच्या

कवितांमधून सकारात्मकता, आशावाद आणि अंतर्मुख करणारी भाविकता सहज डोकावते.

प्रतिबिंबाचे प्रतिबिंब - 'प्रतिबिंब' या शीर्षकाचं सार्थक या कवितासंग्रहातील प्रत्येक कवितेने केलं आहे. कारण इथे कवितेत केवळ भावना नाहीत, तर त्या लेखिकेच्या मनाचं, अनुभवाचं आणि विचाराचं प्रतिबिंब आहे.

सौ. स्मिता खानझोडे यांच्या लेखणीतून उतरलेल्या या कविता कुठेही कृत्रिम वाटत नाहीत. त्या अनुभवलेल्या आहेत, जगलेल्या आहेत. म्हणूनच त्या वाचकांच्या मनात घर करून जातात. 'प्रतिबिंब' हा संग्रह केवळ कवितांचा नाही तर तो एक भावनिक प्रवास आहे, जो वाचकाला अंतर्मुख करतो, हळवं करतो आणि पुन्हा उभंही करतो.

हृदयाशी साद घालणाऱ्या, शुद्ध मराठी भाषेतील हे शब्दफुलांचे गंधित गुच्छ, पुढील काळात मराठी साहित्यात लेखिकेचं स्थान दृढ करणारे ठरतील याबाबत शंका नाही.

समाजमनातील हालचाली, स्त्रीजीवनातील संवेदनशीलतेचा गहिरा वेध, नातेसंबंधांची हळूवार गुंफण, अध्यात्माची ओंजळभर जाणीव आणि प्रेमाचे निरलस रेखाटन - या साऱ्यांची एक सुरेल, सरळसोट पण हृदयस्पर्शी मांडणी म्हणजे लेखिका सौ. स्मिता प्रविण खानझोडे यांचा 'प्रतिबिंब' हा काव्यसंग्रह.

'प्रतिबिंब' हा कवितासंग्रह म्हणजे एका स्त्रीच्या भावविश्वाचा, विचारविश्वाचा आणि आत्मविश्वासाचा आरसा आहे - जिथे भावना केवळ 'व्यक्त' होत नाहीत, तर त्या 'अनुभव' म्हणून वाचकांपर्यंत पोहोचतात.

लेखिका सौ. स्मिता प्रविण खानझोडे यांच्या लेखणीची ताकद त्यांच्या भाषेच्या सहजतेत आणि भावनांच्या प्रामाणिकतेत आहे. त्यांच्या कविता वाचताना आपण प्रत्येक अनुभवात सामील होतो; तर कधी मुलगा होतो, कधी बाप, कधी मुलगी, कधी स्त्री,

कधी मावळतीच्या सूर्यकिरणात हरवून जातो, तर कधी दीपावलीच्या झगमगाटात आत्मप्रकाश शोधतो.

संपूर्ण कवितासंग्रहात एक सलग संवेदनशीलतेची रेखा जाणवते. कोणताही दिखावा नाही, अलंकारिक भाषा नाही, तरीही या कवितांमधून उमटणारा भावार्थ वाचकाला अंतर्मुख करतो. या कवितासंग्रहाचे संपादन, मुद्रण आणि प्रकाशन डॉ. सुनील दादा पाटील यांच्या कुशल मार्गदर्शनाखाली झाल्यामुळे हे साहित्य अधिक परिपक्व रूपात आपल्यासमोर येते.

'प्रतिबिंब' हा कवितासंग्रह म्हणजे एका मनस्वी लेखिकेच्या अंतर्मनाचा आरसा आहे. तो वाचकांना नात्यांची नवी जाणीव करून देतो, मूल्यांची आठवण करून देतो आणि जीवनाकडे पाहण्याची एक कोमल, प्रगल्भ दृष्टी देतो.

सौ. स्मिता प्रवीण खानझोडे यांना त्यांच्या पुढील साहित्य प्रवासासाठी आमच्या परिवाराकडून मनःपूर्वक शुभेच्छा! कविता ही हृदयाची भाषा असते आणि ती शब्दांच्या पलीकडची भावना व्यक्त करते. सामाजिक विषयांवर कविता लिहिणं म्हणजे समाजाचं अंतःदर्शन करून देणं, प्रश्न मांडणं आणि कधी थेट उत्तर न देता वाचकांना विचार करायला प्रवृत्त करणं ही एक अत्यंत सशक्त आणि जबाबदारीची भूमिका आहे. सौ. स्मिता प्रवीण खानझोडे (नागपूर) यांचा 'प्रतिबिंब' हा काव्यसंग्रह खूप लोकांच्या मनाला स्पर्श करेल, यात शंका नाही.

कवितांची शैली व रचना यांची काही खास वैशिष्ट्ये - 'प्रतिबिंब' या मराठी संग्रहातील कविता पारंपरिक वृत्तात न बसता मुक्तछंदात असूनही अत्यंत ओघवत्या भाषेत आहेत. रचना एकसंध असून भाषाशैली अत्यंत सुलभ, प्रासादिक आणि प्रवाही आहे. त्यांच्या कवितांच्या मध्ये भावनिक स्पंदनांची विविधता दिसून येते. त्यांच्या कविता केवळ भावनांना स्पर्श करत नाहीत, तर त्यात वैचारिक बैठकही प्रकर्षाने जाणवते. दुःख, सुख, आठवणी, अभिमान, आत्मपरीक्षण अशा विविध भावनांची गुंफण लेखिकेने अत्यंत समर्पकपणे केली आहे.

सामाजिक जाणीव व मूल्यसंस्कार - कवयित्रीच्या कवितांमध्ये भारतीय कुटुंबव्यवस्था, संस्कृती, परंपरा आणि आधुनिकतेतील संतुलन याबद्दलची सखोल जाण स्पष्ट होते. स्त्री - पुरुष समानता, कुटुंबातील भूमिका, व्यक्तिमत्व घडवणारी माणसे एकंदर या साऱ्यांविषयी सौम्यपणे परंतु ठामपणे मांडलेला दृष्टीकोन जाणवतो. त्यांच्या कवितांच्यामध्ये वाचकांशी सुसंवाद साधण्याची ताकद आहे. त्यांच्या कवितांमधील साधेपणा व आत्मीयता यामुळे वाचक कवितेशी जोडला जातो. त्यांची प्रत्येक कविता वाचकाला स्वतःचं प्रतिबिंब शोधण्यास प्रवृत्त करते.

साहित्यिक दृष्टीकोन आणि भविष्यातील शक्यता - सौ. स्मिता प्रविण खानझोडे यांचे हे काव्य साहित्यिक क्षेत्रातील एक दमदार पाऊल आहे. याद्वारे त्यांच्या लेखनातली परिपक्वता, भावनिक समृद्धी आणि सौंदर्यदृष्टी भविष्यातील एक आश्वासक साहित्यिक वाटचाल सूचित करते. त्यांच्या कवितांमधून सृजनशीलतेचा सात्विक प्रकाश झळकतो जो नव्या पिढीच्या कवियित्रींसाठी प्रेरणादायी ठरू शकतो.

- प्रस्तावक: **प्रिन्स सुनील पाटील**
फोन: 9975873569, 8484986064

अभिप्राय

कालचक्रानुसार जीवन जगताना प्राप्त होणाऱ्या विभिन्न सुखदुःखाच्या क्षणांचे काव्य होत असेल तर लेखणीतून पाझरलेला हा अविष्कार एक कविता म्हणून आपल्या व्यक्तिमत्वावर कायम राज्य करणारे गारूडच ठरतो.... आणि त्या व्यक्तिमत्त्वाची ओळख म्हणून ही कविता स्वतःची नाममुद्रा ही उमटवते.... तरीही कवी कधीही तृप्त नसतो. 'मला नेमकी हवी असलेली माझी उत्कृष्ट कविता अजूनही गवसलीच नाही....' याचे शल्य असतेच असते.

....त्यामुळे कवी काव्य लेखन करीतच असतो. स्मिता खानझोडे यांचाही काव्याची तृषार्तता असलेला हा प्रतिबिंब चौथा काव्यसंग्रह आहे. मायमराठी नक्षत्र प्रतिष्ठान या आमच्या संस्थेच्या त्या सदस्य आहेत. आमच्या समूहावर कायम काव्यलेखनाकरिता विषय दिले जातात. त्या अनुषंगाने स्मितताताई कविता लिहत असतात. त्यातीलही बऱ्याच कवितांचा समावेश त्यांच्या या काव्यसंग्रहामध्ये दिसतो. कोणीतरी विषय दिल्यानंतर आपल्या जवळच्या अनुभवांच्या आधारे त्या विषयांमध्ये शब्दरंग भरून ते काव्य सुरेख शब्दांत आविष्कृत करणे. यालाही एक कौशल्य,आवड आणि मुळात प्रतिभा असावी लागते. ते सारेच काही त्यांच्याकडे असल्यामुळे त्यांचा काव्य लेखनाचा प्रवास सुरू असल्याचे लक्षात येते. या काव्यसंग्रहातील सर्वच कविता मानवी जीवनाच्या सर्व अंगाला स्पर्श करणाऱ्या आहेत.

आपल्या आईवर कुणाचे प्रेम नसते...?

त्याचप्रमाणे स्मितताईनी पण आई प्रतीच्या आपल्या भावना काव्यातून व्यक्त केलेल्या आहेत. आई ही स्वतः वादळ वारं पेलत आपल्या लेकरांना घडवत असते. माया, ममता, वात्सल्य आणि प्रेम देताना कुठेही कमी न पडता कायम सुसंस्कार देण्याचा प्रयास करणारी, ईश्वराचे दुसरे रूप असलेली ही आई जगामध्ये मातृशक्तीचा वेळोवेळी आविष्कार घडवत आलेली आहे. त्यामुळेच या पृथ्वीवर शांतता आणि सुव्यवस्था नांदताना दिसते. असे सुरेख

भाव आई या रचनेत व्यक्त केलेले आहेत त्याचप्रमाणे आपण स्वतः आई झाल्यानंतर आपल्या लेकीला आपल्याबद्दल किंवा आपल्याला लेकी बद्दल काय वाटतं...? अशा भावना प्रतिबिंब या कवितेतून व्यक्त केलेल्या आहेत. बाबा हे तर जगण्याचा आधारवड असतात. बाबा नावाचा माणूस फार कमी बोलतो.... परंतु न बोलता आपल्या जबाबदाऱ्या बाणेदारपणे शिस्तप्रिय वातावरणात पार पाडतातच.. जगण्याची ही संरक्षण भिंत प्रत्येकाच्या जीवनाचा शिल्पकार असते. असे भाव बाबा या कवितेतून व्यक्त केलेले आहेत. तर ज्या ठिकाणी असे आई आणि बाबा असतात ते घर किती सुंदर असतं.... हे घर या कवितेत लिहिलेले आहे. घर ही कविता वाचताना - 'घर असावे घरासारखे.... नकोत नुसत्या भिंती' या कवितेची आठवण होते. जगण्याला नातीगोती ही आवश्यक असतात जीवन पुढे जातं.. तसं तसे या नात्यांचे रंगही कळत जातात. अशा जीवनानुभावाच्या आधारावर असलेले काव्य जगण्याच्या विविध रंगांचा विचार करते. जगताना नात्यागोत्यांच्या पसाऱ्यात आलेले अनुभव, सुखदुःखाच्या प्रसंगात खऱ्या खोट्या चेहऱ्यांची अनुभूती देत, सांगा कसं जगायचं...? हे सांगूनच जातात.. असे भावार्थ सांगा कसे जगायचे, चेहरा, दुःख या कवितांमधून व्यक्त झालेले आहेत. माणूस कुठेही जगत असला तरी निसर्गाशी नाळ तुटत नाही.... नव्हे तर निसर्गच माणसाला वेळोवेळी जगण्याच्या दिशा दाखवितो. शेतकऱ्याचं आणि वृक्षवल्लीचं जवळचं नातं आहे. परंतु शेती ही पूर्णतः पावसावर अवलंबून असते. सोनेरी पहाट पाऊस या कवितांमधून ही नाळ जोडण्याचा प्रयास स्मितातार्इंनी केलेला आहे. तर वटवृक्ष या कवितेतून वटवृक्षाचे वर्णन केलेले आहे.

आपल्या अवतीभवति असलेला आज महत्त्वाचा प्रश्न म्हणजे 'स्त्री सुरक्षा' होय. ज्याने आज या भयाण वातावरणात स्त्रियांचे जगणे कठीण करून ठेवलेले आहे. स्त्रियांच्या बाबतीत एखादी विपरीत घटना घडते, कधी तिची अब्रु लुटली जाते, कधी वार केला जातो तर कधी तिचे सौभाग्यच संपविले जाते. घटना घडून किती

कालावधी उलटून जातो परंतु कायदा आणि सुव्यवस्था मात्र तिथपर्यंत पोहोचतच नाही.... हे असे का...? असे प्रश्न कायद्याचा बडगा या कवितेत विचारण्याचा प्रयास केलेला आहे.

तर आजच्या जगाला लागलेलं मोबाइलचं वेड आणि त्यातून हातात आलेल्या कॅमेऱ्यामुळे लागलेलं सेल्फीचे वेड या वेडापाई अनेकदा जीवितहानीसुद्धा झालेली आहे परंतु समाजाला याचे काही देणे घेणे नाही. असा संदेश देण्याचा प्रयास 'सेल्फी' या कवितेतून केलेला आहे. मला कविता लिहिता येते याची सारी श्रेय लेखणी या कवितेतून देताना त्या म्हणतात की, लेखणी जणू माझी माय ही माझ्या हातामध्ये आली आणि माझ्या शब्दांना सुरेख आकार देऊ लागली....

'मायेचा स्पर्श
शब्दांची हळुवार फुंकर
ओल्या मातीस
देई ती सुबक आकार'

खरे तर काव्य हे साहित्य शास्त्र आहे. त्याच्या तळाचा वेध घेता आला तर कविता अधिक सुंदर होते.... कारण लय आणि सौंदर्य ही कवितेची बलस्थाने असतात.... आणि सौंदर्य हे कवितेचे मुख्य आकर्षण असते .कवितेची भाषा, भाव आणि रचना यातून काव्यसौंदर्य आकाराला येते. कवितेची भाषा म्हणजे वापरले गेलेले शब्द प्रभावी आणि लयबद्ध असावेत, कवितेतून प्रकट करावयाचे भाव भावनांशी निगडित असावेत, व्याकरणाचे नियम खूप पाळता आले नाही तरी कवितेचे छंद, यमक, मात्रावृत्त याची नाळ थोडीफार तरी जुळलेली असणे, नितांत गरजेचे आहे. वापरल्या गेलेले अलंकार अर्थात रूपक आणि उपमा या समर्पक असाव्यात. या थोड्याफार बाबींचे भान असणे नितांत गरजेचे आहे. कवितेमध्ये याचा व्यवस्थित उपयोग केला गेला तर कविता सुंदर होत जाते,तेव्हा ती कविता अधिक उंची गाठत असते.

वीर रस निर्माण करणारे काव्य आज नितांत गरजेचे आहे. 'स्तुतीगान' या कवितेतून हे सांगण्याचा प्रयास केलेला आहे.

सनातन काळातील पतीचे प्राण वाचवणारी सावित्री आणि आज मुलींच्या शिक्षणाची दारे उघडी करून देणारी सावित्री या दोन्हीही सावित्रींचा विचार स्मितातार्ईची कविता करताना दिसते.

आपल्या जीवनात येणारे अनुभव हा सगळयात मोठा गुरु आहे अनुभव जे शिकवून जातो ते कोणीही शिकवत नाही. कधीकधी एखादी चूक आपला अनुभव वाढवित असते तर एखादा अनुभव आपली एखादी चूक कमीही करते. आत्ममग्न करणाऱ्या या अनुभवांतूनच मग कधी सुखाची तर कधी दुःखाची सुरेख एक कविता आकारास येते.

कोरोना हा एखाद्या संत महंता सारखा आपल्या आयुष्यामध्ये आला आणि बरेच काही सांगून गेला. कोरोना काळात जवळपास सर्वच कवींनी कविता लिहिल्या असाव्यात परंतु त्याच्या खाणाखुणा आपल्याला आयुष्यभर तो टिपायला सांगणार आहे. असा संदेश कोरोना या कवितेतून दिसून येतो.

'माणूस माणुसकीला
चालला होता विसरून
कोरोनाच्या दहशतीने तरी
घ्यावे स्वतःला सुधारून'

योग साधना, पखरण, वेळ यासारख्या अध्यात्माचा विचार करणाऱ्या विषयांवरही काव्य लिहिणाऱ्या कवयित्री शेवटी सरण कविता लिहितात. खरंच शेवटी मृत्यू हा अटळ आहे आणि मृतदेह सरनावर रचला जातो त्यावेळेला प्रत्येकाला माझे सरण केव्हा तरी कुठेतरी रचले जाणार आहे.... याची जाणीव असेल तर तो कायमच सत्कृत्य करत राहील....

अशा भावभावना या काव्यसंग्रहाच्या पानोपानी विखुरलेल्या दिसून येतात. स्मितातार्ईना आयुष्यभर आई-बाबा, प्रेमळ पती प्रविण आणि आधारवाडासारखा भाऊ निलेश या सर्वांचा अपार स्नेह लाभला नाही तर या उत्तरार्धात पृथासारख्या लेकीचा, आशुतोष सारख्या जावयाचा भरभरून स्नेह, तसेच गोड नात स्तुतीचा लडीवाळ सहवास लाभतो आहे. याकरिताही भाग्यच

लागतं.... या सर्वांसोबत कविता ही त्यांच्या आयुष्यात आहेच आहे.... जी त्यांना पदोपदी ऑक्सिजन देण्याचं काम करत आलेली आहे.... या पातळीवर स्मितातार्इ नक्कीच भाग्यवान आहेत. या सर्वांना मी काहीतरी दिलच पाहिजे असे त्यांना कायम वाटत असते.... आपली सतत देण्याची वृत्ती असली तरी आपण एका विशिष्ट मर्यादे पलीकडे दातृत्व पेलू शकत नाही.... परंतु प्रेम किती द्यायचे...? याला मात्र मर्यादा नसते.... त्यामुळे जितके प्रेम जास्त देऊ शकू ते देण्याचा आपला प्रयत्न असावा.. त्यातून एक वेगळीच आत्मशांती मिळत असते. म्हणून ही काव्यफुले आपणास समर्पित करण्याची स्मितातार्इंची भावना असावी.

त्यांच्या काव्याला काव्यरसिकांची मिळणारी कौतुकाची थाप आणि अभिप्राय नक्कीच त्यांना अपेक्षित आहेच.... ते आपण भरभरून द्यायला हवेत, अशी अपेक्षा मी ही बाळगते. कारण काव्याला त्यापेक्षा काहीच नको असते आणि तो कवितेचा सन्मानही असतो. स्मिता खानझोडे यांना आयुष्याच्या विविध वळणांवर आलेल्या सुखदुःखाच्या अनेक क्षणांची मी साक्षीदार आहे. त्यांचा साहित्याच्या वाटेवरील प्रवास खरेच कौतुकास्पद आहे. शारीरिक, मानसिक, आर्थिक अशा सर्वच अडचणींनी त्यांचा आयुष्यभर पाठपुरावा केला.... तरी त्यांनी मात्र सर्वांवर मात केली आणि हे मात करण्याचे बळ त्यांना नक्कीच कवितेतून प्राप्त झाले आहे. हे या काव्यसंग्रहाच्या निर्मितीमुळे निर्विवाद सिद्धच झालेले आहे. यापुढेही त्यांच्याकडून अशाच अलौकिक साहित्यकृतीची निर्मिती होत राहो.... त्यांना दीर्घायुष्य लाभो.... अशा त्यांना शुभेच्छा देते.... आणि थांबते. धन्यवाद...!

- प्रा. विजया मारोतकर, नागपूर
मोबा. 8329587600
अध्यक्ष - मायमराठी नक्षत्र प्रतिष्ठान, नागपूर
अध्यक्ष - पहिले ओबीसी महिला साहित्य संमेलन २०१९
अध्यक्ष - पहिले महिला बहूभाषिक संमेलन,गोवा २०२२

आई

ईश्वर स्वरूप आई
वंदन तिचिया पायी ॥धृ॥

सद्‌गुणांची पुतळी
अमृतकुंभ जणू आई
देवघरात जळणाऱ्या
शांत समईसारखी ॥१॥

गर्भातला उबदार स्पर्श
आश्वस्त करते आई
मायेचा वात्सल्य वृक्ष
चैतन्य देत राही ॥२॥

वेदनांचे काटे
वेचीत असते आई
कुसुमांची पायघडी
अंथरते बाळासाठी ॥३॥

सुसंस्काराचं लेणं
देत असते आई
वादळवारे पेलणं
शिकवित असते ती ॥४॥

आईच असेल जीजाई
शिवबा घडेल घरोघरी
मातृशक्तीची पताका
नेईल गगन वेलूंवरी ॥५॥

बाबा

आपला बाबा
बाणेदारपणा बाळगणारा
शिस्तीचा भोक्ता
माणुसकीचा झरा ॥१॥

आपला बाबा
आधारवड कुटुंबाचा
घडलाय जणू तो
फणस - नारळाचा ॥२॥

आपला बाबा
वादळवारे पेलणारा
कणखरपणे
आयुष्य जगणारा ॥३॥

आपला बाबा
संरक्षित कवचकुंडल
आर्थिक कणा
सुखसमृद्धीचे राऊळ ॥४॥

आपला बाबा
आपल्या जीवनाचा शिल्पकार
ध्येयपूर्तीचे स्वप्न देऊन
विजयपथ चालण्यास शिकविणार ॥५॥

घर

'घर' असतं सिमेंट काँक्रीटचं
दगड, चुना आणि मातीचं
माणसामाणसांनी बनणारं
मुलाबाळांनी फुलणारं
नात्यानात्यातील बंध सांभाळणारं
नाजूक विणींनी गुंफणारं
विश्वासाच्या बळावर टिकणारं
प्रेमाच्या भक्कम पायावर उभारणारं
सहिष्णूतेने मर्यादा जपणारं
रसपूर्ण आस्वाद चाखणारं
सुखदुःखांना खंबीरपणे झेलणारं
सुसंस्कारांना जोपासणारं
सत्त्वशील गुणांना खतपाणी घालणारं
समदृष्टी समभावना राखणारं
स्थिर बुद्धीने जगणारं
जाती, धर्म, भाषा, प्रांत
साऱ्याच भिंती ओलांडणारं
भारतीय संस्कृतीचं दर्शन घडविणारं
सत्यम् शिवम् सुंदरम् चा घोष करणारं
प्रत्येकाच्या मनामनातलं
'घर' असावं परिपूर्ण...!

अस्मिता

अरूणोदयी भूपाळीने सृष्टी जागते
चराचरांत चैतन्य सळसळते
वीरबालांच्या वदनी स्मित झळकते
शाळेत जाण्याची धांदल उडते ॥१॥

भास्कराच्या तेजाने कुसुम बहरते
पानोपानी दवबिंदू प्रभाती पाझरते
तिचिया गाली खट्याळ स्मित फुलते
लवोनी आदित्या वंदन करते ॥२॥

दिनकराच्या प्रकाशाने डोलती शिवारे
बळीराजाचे दीनत्व त्यास्तव हरते
स्मितरेषेने निखरती तयांची चेहरे
आनंदमळा फुलविती जनहिताय ते ॥३॥

भानुप्रभा क्षितिज समांतर फाकते
सोनगंगा अवघ्या विश्वासी व्यापते
किरणाकिरणांतून संदेश प्रसविते
मानवामानवांत अस्मिता जागविते ॥४॥

दीपावली

आली सोनपावलांनी दीपावली
घेऊनी संदेश सुखसमृद्धीचा
देऊ शुभेच्छा सान थोरांसी
आहे सण हा मांगल्याचा ॥१॥

सजली घरे दारापुढती रंगोली
विशेष मान हा दिव्यांचा
पणत्या तेवोनी नगरी नटली
आहे सण हा हास्यांचा ॥२॥

लाडू चिवडा चकल्या कडबोळी
सुवास लज्जतदार पदार्थांचा
फुलझडया अनार नरसाळी
आहे सण हा गमतीचा ॥३॥

संध्यासमयी पूजती संपदा
सण हा सुखसमृद्धी भरभराटीचा
दिन तो पाडवा, भाऊबीजेचा
आहे सण हा ममतेचा ॥४॥

पंचतत्वाच्या ज्योती लावते
प्राणाच्या आहुती टाकते
जाणावे निराकार ब्रह्मचैतन्याला
आहे सण हा आत्मज्ञान प्राप्तीचा ॥५॥

नगीना

अबोल कळी खुणावते हळूच
गंधवारा जाते सुखवुनी
अनोळखी छटा कळत नकळत
स्मितहास्य जाते देऊनी ॥१॥

एकेक पाकळी जाते उमलत
तिची नजाकता मंत्रमुग्ध करते
दोन शब्दांची देवाणघेवाण
माधवीचे बोल होऊनी जाते ॥२॥

उमलत्या पाकळ्यांचं बनतं फूल
फुलांच देखणेपण मोहवूनी टाकते
मैत्रीचा धागा गुंफल्या जातो
प्रेमरज्जूत घट्ट बांधल्या जाते ॥३॥

ओंजळभर फुले वहावी देवावर
भावभक्तीचा सुगंध हृदयी जपावा
अलीबाबाच्या गुहेतील प्रीतीचा नगीना
हृदमंदिरी अलगद गोंदवूनी घ्यावा ॥४॥

हे सखी...

हे सखी,
मात कर संकटावरी
वादळवारे पेलोनी ॥
हे सखी,
कणखर हो दगडापरी
निश्चयाचा महामेरू होवोनी॥
हे सखी,
बांध स्वप्नांचे राजमहाल
कर्तृत्वाचे पंख लेवोनी ॥
हे सखी,
गाठशील ध्येयपूर्तीचे मंदिर
सत्याची कास धरोनी ॥
हे सखी,
दरवळेल सुगंध कीर्तिचा
विजयपताका हाती घेवोनी ॥

सहजीवन

सहजीवनाच्या मधुर क्षणी
आनंदाने गाऊया गाणी ॥१॥

गर्भातच उबदार स्पर्श
माता पित्याच्या मिलनाचा हर्ष ॥२॥

पाऊल पडता शाळेत
गुरुचरणी होतो नत ॥३॥

मैत्राची मैत्री निखळ
बाळगोपाळांची प्रीती अवखळ ॥४॥

बहीणभावाचे नाते पवित्र
रक्षाबंधनाचे अतुट सूत्र ॥५॥

सहचरासवे रेशीम गाठ
संसार संगीताचे सूर सात ॥६॥

पुत्र पौत्राचे सुख आगळे
कधीही न होणे वेगळे ॥७॥

ईशस्वरूपी निसर्गाच्या लावण्यानं
लाभतसे सुख शांती समाधान ॥८॥

सहजीवन घडता प्रभू नामाचे
सहजसुलभ दर्शन भगवंताचे ॥९॥

सहजीवन अनमोल धनी
आनंदाने गाऊया गाणी ॥१०॥

शृंगार

सांजसमयी कातरवेळी शृंगार सजला
गालावरच्या खळीने त्यासी साद दिला ॥धृ॥

झरझरणाऱ्या जलधारांत चिंब भिजोनी
सळसळणाऱ्या पानांती दवबिंदू प्राशोनी
थुईथुई मनीचा मोर नाचला ॥१॥

अधराने अधरीचा मधुघट सेविला
अनुरागे तनुवरी रोमांच फुलला
अनुरक्त प्रीतीचा सुगंध दरवळला ॥२॥

कान्हाच्या ओठांवर मधुर बासरी
वृंदावनी सूर घुमता राधा लाजली
चांदराती गोपिकांसवे महारास चालला ॥३॥

चंद्रसाक्ष

भेटलास तू तेव्हा
चंद्रसाक्ष होता
स्मितरेषा उमटली
ओळखखुणा पटता ॥१॥

नजरेस नजर भिडता
कमलदल मिटले
परिसस्पर्श गंधात
लाजेने चूर झाले ॥२॥

वेडावला जीव
भेटीसाठी आसुसले
नकळतच माझ्याही
तुझीच होऊन चुकले ॥३॥

तुझ्या - माझ्या नात्याची
रेशीमगाठ बांधली
सातफेऱ्यात अग्निसाक्षी
जन्मोजन्मांची शपथ वाहिली ॥४॥

कालचक्र सरकता
प्रीतीत समरस
नि:शब्द संवेदना
संध्याछायेत तृप्तीरस ॥५॥

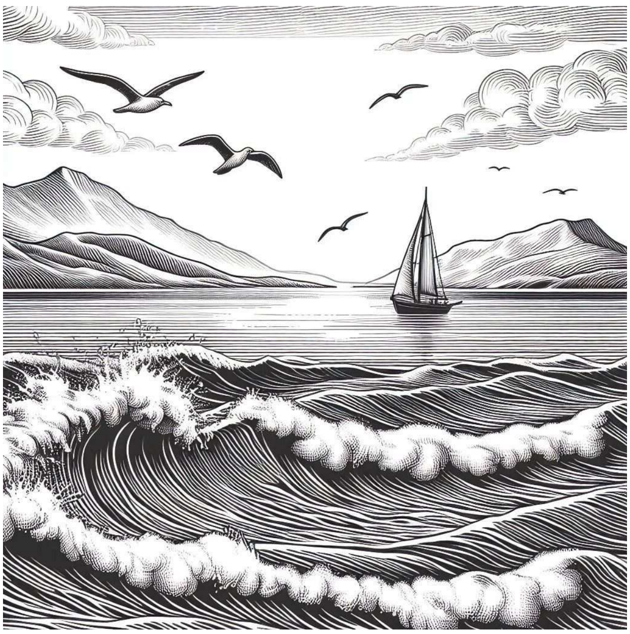
गीत तुझेच गाण्यासाठी

गीत तुझेच गाण्यासाठी
शब्द यावे माझे ओठी
नाथा रे SS तुझ्याचसाठी ॥धृ॥

सुगंध देण्यासाठी
मोगरा फुलतो अंगणी
दरवळणार रसिकांसाठी ॥१॥

प्रेमरज्जू विणण्यासाठी
प्रीत फुलावी माझ्या हृदयी
प्रेमविलास उधळण्यासाठी ॥२॥

सरितेसी ओढ सागराची
व्हायचे एकरूप दोघांनी
समर्पण तुझ्याच मीलनासाठी ॥३॥

नसतोस घरी तू जेव्हा...!

असतोस घरी तू जेव्हा
तुझं माझं पटेना
नसतोस घरी तू जेव्हा
तुझ्या वाचून करमेना ॥१॥

असतोस घरी तू जेव्हा
मूक होई संवेदना
नसतोस घरी तू जेव्हा
अंतरीचे भावकल्लोळ शमेना ॥२॥

असतोस घरी तू जेव्हा
साहचार्याचे मोल कळेना
नसतोस घरी तू जेव्हा
विरह मात्र साहवेना ॥३॥

असतोस घरी तू जेव्हा
श्रावणसरी कोसळेना
नसतोस घरी तू जेव्हा
आनंदाचे झाड बहरेना ॥४॥

ममतेचा अहेर

माहेर - माहेर साजणीचे माहेर
दडलाय त्यात ममतेचा अहेर ॥धृ॥

चिमणी - चिमणी पाऊले फिरली अंगणात
गोड बोबडे बोल उमटले घराघरात
ग्रीष्माचे कढ सोसिले मायेच्या कुशीत
आठवणींचा हृदयी जपला शिशिर ॥१॥

बहीण भावांचे नाते अतुट
लुटुपुटुच्या लढाईची न्यारी गंमत
गोडी गुलाबी रूसवे फुगवे फार
दिसेना कुठे त्यात वृथा अहंकार ॥२॥

उंबरठा ओलांडून जवळ केले सासर
सजविण्या निघाले स्वप्नपूर्तीचे मंदिर
लाभले आज ग सौभाग्याचे आंदण
प्राप्तीला जीवाभावाचा राजकुमार ॥३॥

माहेराची ओढ होई अनावर
वाटे मनासी विलक्षण हुरहुर
घर झाले ते दूर परि वाटे आधार
हुंदका दाटता काळीज चुरचुर ॥४॥

परिसस्पर्श

मातेचे रूजती संस्कार
गर्भगृहात असता
अ - आईचा श्रीगणेशा
गिरविती माता पिता ॥

शाळेची पायरी चढता
दर्शन घडते गुरुवर्यांचे
प्राथमिक धडे मिळता
दरवाजे उघडते ज्ञानाचे ॥

ज्ञानाच्या कक्षा उंचावता
ज्ञानयोगी होऊन मिरवायचे
आयुष्य एक ज्ञानमंदिर
ज्ञानकण वेचत राहायचे ॥

सद्‌गुरूंची कृपा भेटता
जीवनाचे सार्थक होते
गुरूमाऊलीच्या परिसस्पर्शाने
आत्मज्ञानासवे मोक्षगती लाभते ॥

प्रतिबिंब

‘आई’, ‘आई’ हाक ऐकण्यास
आतुर झाले माझे कान
अधीर झाले तन मन
हरपले सारे देहभान ॥१॥

वाटे आज उदासउदास
झाले मन माझे विषण्ण
आठवांचे मानसी काहूर
ओढीची जिव्हारी हुरहूर ॥२॥

दूरदेशी सानुले बाळ
घरीदारी तिचाच भास
थिरकती पदीची पैंजणं
चिवचिवती माधवीचे बोल ॥३॥

गुंतले जीव एकमेकीत
हुरुदलीची गडण तू गं
दर्पणांती माझेच प्रतिबिंब
भाग्याची माझी ‘मूस’ की गं ॥४॥

निरोप

दाटून कंठ येतो
साश्रू नयनी
लेक सासरी जाता
निरोप घेऊ कसा मी ॥१॥

नवमास वाढविले
तळहाताच्या फोडापरी जपले मी
फुलण्या बागडण्या शिकविले
मुग्ध अबोध बालिका ती ॥२॥

घे गरूड भरारी
विज्ञानाची कास धरोनी
हो गडे माय जगताची
माणुसकीचे दर्शन घडवोनी ॥३॥

अनुरूप साथ लाभली
स्वप्नातल्या राजकुमाराची
तुज ओटीत घातली
शोक आवरू कसा मी ॥४॥

मायबापाची काळीज तू
गळयातला कंठमणी
कुलवंत गे राज्ञी तू
सकल जनांत हो शिरोमणी ॥५॥

सांगा कसे जगायचे?

सांगा कसे जगायचे?
धाडस, आशा, विश्वास
अंतरंगात नित्य बाळगायचे
अंधाराची तमा न ठेवता
तेजोमय प्रकाशात विहरायचे ॥

सांगा कसे जगायचे?
ध्येयाप्रती लढा देण्यास
सदासर्वदा सुसज्ज असायचे
इंद्रधनुच्या सप्तरंगात
पुन्हापुन्हा न्हाऊन निघायचे ॥

सांगा कसे जगायचे?
दु:ख सहन करण्यास
आत्मिक बळ वाढवायचे
पडता - पडता चालायचं
हसत - हसत निर्धाराने जगायचे ॥

सांगा कसे जगायचे?
उद्याचे स्वप्न बघत
स्वप्नांच्या हिंदोळयावर झुलायचे
मन:शांती मिळवित
शांतीदूत होऊनी जनहित साधायचे ॥

जिणं

धुंदीत मस्तीत जातं बालपण
सुखी असतो सारेच आपण
कोकिळेसम घेतो सुरेल तान
बेधुंद होऊन करतो नृत्यगान
स्वत:ला समजतो आपण भाग्यवान
मायबापानेच दिलेलं असतं दान
खरेच असतं का ते सुखी जीवन
का फक्त एक मखमली मृगजळ
संपली असते सुंदर सोनेरी पहाट
तेथूनच सुरू होते वळणदार पाऊलवाट
हळूवार सरकत जाते तारुण्याच्या दिशेनं
पुढ्यात दिसू लागते स्वप्नमयी हिरवळ
खळाळणाऱ्या अवखळ नदीप्रमाणं
वाहत जातो नादातच राजपथावरनं
अचानक उभं ठाकतं घोंघावणारं वादळ
अन् वादळात नौकेचं अडकून जाणं
मध्यमवर्गीयाचं संसारातलं खस्ता खाणं
दमडी अभावी वाट्याला येतं अपमानाचं जिणं
ओबडधोबड डांबरी रस्ता सुरू होतो येथूनच
आयुष्यचं बनतं काटेरी खाचखळग्याचं
क्षितिजसमांतर असतो आशेचा एक किरण
एकदा तरी जगावसं वाटतं सन्मानाचं जगणं....

ओंजळ

भिक्षा मागावी ओंजळीत
समाधानी व्हावे पूर्णचित्त ॥१॥

पाणी प्यावे ओंजळीनी
वारीच देते संजीवनी ॥२॥

फुले घ्यावी ओंजळभर
वेडे मनं गंधाळणार ॥३॥

सुलज्ज चेहरा ओंजळीत
ललना होई संकोचित ॥४॥

साजणाचा कर ओंजळीत
तनमन आनंदाने पुलकित ॥५॥

झाकून चेहरा ओंजळीत
दु:खाश्रु होती मुक्त ॥६॥

रिती करावी ओंजळ
परिपूर्ण दानाचे सुफळ ॥७॥

जोडता सुरेख ओंजळ
वंदावे सुहास्ये जनसकळ ॥८॥

कठीण समय येता?

कठीण समय येता
कोण कामास येतो?
तुजविण दयाळा
कोण धावोनी येतो? ॥१॥

स्वार्थाच्या बाजारात
कां आम्हा आणितो?
जीवनाच्या दु:खसागरात
कां आम्हा लोटितो? ॥२॥

मूढमती मानवा
कां मी - मी करतो?
अहंपणाने परस्परांशी
कां उगाच लढतो? ॥३॥

नियतीच्याच हातचे
बाहुले आहोत आम्ही
मुखी नाम घेता
मोक्षासी जातो ॥४॥

वेध

भूतकाळ विसरायलाच हवा
होय भूतकाळ विसरायलाच हवा
गत जीवघेण्या स्मृतींचा
शिरच्छेद करायलाच हवा
मायेच्या उबदार स्पर्शांचा
सुगंध मात्र जपायलाच हवा
पुन:श्च मिळालाय दिलासा
भक्कम सुरक्षित आधाराचा
फुंकर घातलेल्या कमजोर मनाला
साथ हवा असतो उसळत्या तारुण्याचा
भविष्याचा वेध घेताना
वर्तमान जगायलाच हवा
हळूवार जपायचे दुधावरच्या सायीला
अलगद कुरवाळायचे कोमल फुलपाखराला
वीण द्यायची नाजूक रेशीमबंधाला
सावली द्यायची गोजिरवाण्या पिल्लाला
कोऱ्याकरकरीत पाटीवर पुन्हा
उमटाव्यात ध्येयवादी पाऊलखुणा
भूत भविष्य वर्तमानाचा
समतोल साधायलाच हवा
सळसळणारा वादळी वारा
जीवनात थांबायलाच हवा
उजळून टाकाव्या सप्तरंगी दशदिशा
सदा वेचता यावा आनंदाचा ठेवा!

वटवृक्ष

दूरवर पसरलंय क्षितिज समांतर
ओसाड बेफाम माळरान
नजरेच्या टप्प्यात लांबवरी
दिसत नव्हती हिरवी झाडे अन् पाणी
पण कुठेतरी अंधुक प्रकाशात
आडोशाला उभा एक पर्णहीन वटवृक्ष
वाट पाहतोय बिचारा आशेनी
येणाऱ्या पाहुण्यांच्या आगमनाची
ठाऊक कां नव्हते तयासी
विचारीत नसतात तृणहीनांसी
कां यावेत माझ्याबाबतीत हे क्षण?
कां संपवून टाकावेत हे जीवन?
मीही होतो कधीकाळी बहरलेला
डौलदार पाना फुलांनी नटलेला
कौतुकाने सारेच मजकडे बघायचे
मंजुळ गाण्यांनी मन उल्हसीत व्हायचे
निसटोनी गेले ते सुखी जीवन
फिरोनी येईल कां हो ते रम्य क्षण...!
अंतस्थी असतो की आशेचा किरण
मधुर फळाफुलांनी पुनरपि बहरणं ॥

उतारा

दया क्षमा करूणा शांती
सदा असावे माझिया सांगाती
उतारा एकची असे जगण्यावरी ॥धृ॥

विखारी विच्चू डसला संसारी
जहर तयाचे भिनले अंगी
उतारा एकची असे विषावरी ॥१॥

बाभळीची काटे पडे वाटेवरी
पावले रगत बंबाळ होती
उतारा एकची असे दुखऱ्यावरी ॥२॥

कडू गोड फळे असे जीवनांती
सेवाया दुस्तर दुर्लभ असती
उतारा एकची असे पचनावरी ॥३॥

सुख जवे दु:खे डोंगरापरी
सर करण्या दुर्गम भासती
उतारा एकची असे चढण्यावरी ॥४॥

कायद्याचा बडगा

'ॲसिड' अंगी झेलणाऱ्या युवतींचं
आयुष्यचं बनतं रखरखीत वाळवंट
सारे जीवनच होते मृतहीन उद्ध्वस्त
उजाडलेल्या विस्तीर्ण माळरानासारखं
आमच्यातीलच असलेले हे प्रेमवीर
जणू मोकाट सुटलेली जनावरं!
अशा राक्षसी उद्दाम नराधमांना
दाखवायलाच हवा 'कठोर कायदा'
फाशीचा तख्त वा जन्मठेपेची शिक्षा
तेव्हाच कळेल सुंदर जीवनाची परिभाषा
अंध कायद्याला देखील असतात पळवाटा
सहीसलामत सुटण्यासाठी असतात चोरवाटा
कठोर कायद्याचा दाखवला जरी 'बडगा'
तरी मुळचेच प्रश्न तडीस जाणार का?
संस्कारक्षम पाल्य घडविताना
पालकच थिटे पडताहेत का?
द्यायलाच हवी सुजाण बालकांना
त्यागमयी प्रेम करण्याची दीक्षा
तरच कदाचित फुलतील नंदनवनीच्या बागा
सुरक्षित मोकळा श्वास घेऊ शकतील नवयौवना...!

सेल्फी

‘सेल्फी’ चे खूळ लागले हरेक जीवाला
आबाल वृद्धासव साऱ्याच तरुणाईला
हरिभरी शेती असो वा पिवळाधम्म सोनचाफा
उजाड माळरान असो वा नभांगणीचा नजारा
डोंगरदरी असो वा खळाळणारा झरा
कोसळणाऱ्या सरी असो वा शहारणारा वादळवारा
धुंद प्रणयी रात्र असो वा रेशीम मोरपिसारा
बंध नात्याचे असो वा मित्रमैत्रिणींचा पसारा
आनंदाने हिंदोळ्यावर झुलणारा
बेफाम होऊन मदमस्त डोलणारा
कधी मानवतेचे दर्शन घडविणारा
‘सेल्फीच्या’ क्रेझने ‘तो’ पुरता वेडावला
या वेडातूनच जीव ही गमवू लागला
भान न ठेवताच वाहवत चालला
विकृतीने घेरलंय अवघ्या जनमानसाला
भविष्यात काय होणार ठाऊक नसे कोणाला
हे सारे बघून घोर लागला काळजाला
यांना आवर कसा घालणारं, सांगा हो आम्हाला!

कोकरू

आई बाबा
जरा थांबा
काकुळतीने हाका
घालते कन्यका ॥१॥

तुमच्याच हाडामासाचा
जीव हा अंकुरला
मुलाच्याच हव्यासापायी
गर्भात मारू नका मला ॥२॥

अग आई, तू देखील कुणाची
आहेस ना मुलगी
निष्पाप कोकरू
तुझेच ना ग मी ॥३॥

वेदकाळापासूनच स्त्रीची
गायिल्या जाते गाथा
आदीमाता आदीशक्ती चरणी
ठेवितो ना ग माथा ॥४॥

स्त्रीनेच स्त्रीची
कां करावी थट्टा
क्रूरतेचा नशीबी
कां लावावा बट्टा ॥५॥

ए आई - अहो बाबा
आर्जव करते तुम्हाला
अधिकार नको मला
प्रेमाची कुपीच द्या वेडीला ॥६॥

चेहरा

चेहरा हसतो चेहरा रडतो
मनीचं गुपित ओठावर आणतो ॥
चेहरा रागावतो चेहरा तापतो
पेटलेला क्रोधाग्नि वडवानल होतो ॥
चेहरा बोलतो चेहरा डोलतो
फुलपाखरू होऊनी तरूवेलींवर झुलतो ॥
चेहरा खुणावतो चेहरा साद घालतो
मेहंदीच्या शगुनाचा रंग खुलून उठतो ॥
चेहरा नाकारतो चेहरा दु:खी होतो
विरहाच्या वेदनेने व्यथित व्याकुळ होतो ॥
चेहरा जिंकतो चेहरा हरतो
क्रांतीची मशाल घेवोनी रणवीर गर्जितो ॥
चेहरा आनंदतो चेहरा सुखावतो
प्रेमभ्रमर गीत गुंजन करीत राहतो ॥
चेहरा दाता चेहरा विधाता असतो
देणाऱ्याचे हात होवोनी तृषार्त पावतो ॥
वळणावळणावर चेहरा भेटतो
सुखदु:खाचा हिशोब ठेवतो ॥
क्षणाक्षणांच्या ओळखखुणा
मग हा चेहरा घेऊन फिरतो ॥

दु:ख

दु:ख साकारते कविता
दु:ख शिकविते अर्थ जीवनाचा
दु:ख देते जगण्याची अभिलाषा
दु:ख आणते खंबीर धीरोदात्तता ॥१॥

दु:ख पेटविते ईरेला
दु:ख जागविते विचारांना
दु:ख प्रसविते पराक्रमांना
दु:ख दाखविते मार्ग सुखाचा ॥२॥

दु:ख नेते चिंतेकडून चिंतनाकडे
दु:ख नेते आत्म्याकडून परमात्म्याकडे
दु:ख नेते मुक्तीकडून मोक्षाकडे
दु:ख नेते अखंड नामातूनच भगवंताकडे ॥३॥

पैलतीर

पैलतीर कुठेची दिसेना ॥धृ॥

वावटळी सापडली ही नौका
पैलतीर कुठेची दिसेना
संसाराती अडकली नौका
मार्ग शोधुनी गवसेना
पैलतीर कुठेची दिसेना ॥१॥

येतो एकटा जातो एकटा
अपुलेच भोगावयासी भोग
प्राक्तनात अडकला जीव
सोबती कुणीच राहिना
पैलतीर कुठेची दिसेना ॥२॥

आले दिवस गेले दिवस
सरले सारे तयात आयुष्य
बाकी उरती तेवढेच शून्य
झोळी रीतीच असेना
पैलतीर कुठेची दिसेना ॥३॥

फिरोनी मृत्यु फिरोनी जन्मा
ऐसे फेरे व्हावयाचे केधवा
होते भोगमयी पापपुण्य जमा
चक्रव्यूहातच अडकलो ना
पैलतीर कुठेची दिसेना ॥४॥

काय हवे हो प्रपंचाला?

टाळ मृदंग झांजर वीणा साथीला
वाजवू डंकाडंका वाजवू प्रपंचाचा ॥धृ॥

काय हवे हो प्रपंचाला
भुकेला कोंडा धोंडा निजेला
कां हव्यास मानवाला
बोले पैका लावे डोलायला ॥१॥

काय हवे हो संचिताला
साठेला पुण्य सत्कर्म जोडीला
कां हव्यास मानवाला
जोडे हिरे माणकं धन संचयाला ॥२॥

काय हवे हो अंताला
मुखी नाम ध्यास चिंतनाला
कां हव्यास मानवाला
ताठेस अहंपणा मी - मी जगण्याला ॥३॥

निसटते क्षण

निसटते क्षण ते…….!
मुठीत धरून ठेवायचे असते
घट्ट पकडून बांधायचे असते
आशाळभूत नजरेने त्यांच्याकडे
बघत राहावेसे वाटते
निसटून गेल्यावर कधीकधी त्याचे
दु:खही झेलावे लागते
प्रत्येक क्षणाचे आगळेवेगळे
जीवनात महत्त्वाचे स्थान असते
म्हणूनच ते अनमोल असते
परिपूर्ण आनंदाने सर्वार्थाने
निसटते क्षण जगायचे असते
इतरांनाही जगू द्यायचे असते
क्षणोक्षणी अंर्तमनातही श्रद्धेने
प्रभुनाम घ्यायचे असते…!

चक्रव्यूह

काळ कसा कधी कुणावर
केव्हा कुठे घालील झडप
सांगता नाही यायचं
आपण मात्र आपलं
आयुष्य मजेत जगायचं
पण अंतरात खोलवर
अंधुकशी ठेवायची आठवण
अगम्य अज्ञाताच्या पलीकडे
आपल्यालाही एक दिवस
चिरविश्रांतीसाठी जायचयं
सत्याचा शोध घेता - घेता
देहालाच समजतो 'सत्य'
आत्मा - परमात्म्याचा
नकळतच पडतो विसर
अडकून पडतो 'जीव'
व्यवहाराच्या गर्तेत
अन् गणगोतांच्या मृगजळांत
मोहमयी 'चक्रव्यूहात'
कायमचा होतो बंदिस्त
सुभद्रेच्या 'अभिमन्यू' सारखं
जाणत असतो भेद करणं
बाहेर पडण्यास मात्र
'अर्जुनच' व्हावं लागतं....

आम्ही बिघडलो...!

देवा रे देवा, तूही कां रे झाला
घोटाळयांचा लाचखोरीचा बादशहा
आम्ही बिघडलो देवा तूही बिघडला ॥धृ॥

दारी येताची धनिक प्रथम दर्शन देतोस देवा
वारी दासाची भक्ती श्रद्धेची कळेल कां तुला
नकोशी झाली का रे मीठ भाकर तुला
आम्ही बिघडलो देवा तूही बिघडला ॥१॥

नीतिमत्ता सच्चेपणा प्रामाणिकपणा
चारित्र्याची उज्ज्वल थोर परंपरा
नकोशी झाली रे देवाजी आम्हा
आम्ही बिघडलो देवा तूही बिघडला ॥२॥

माणुसकीचा शत्रू झाला रे पैसा
मारू लागला तो पोटावरती लाथा
नकोसा झाला रे शेजार गरीबाचा
आम्ही बिघडलो देवा तूही बिघडला ॥३॥

घोटाळयांचा झाला रे महाघोटाळा
धनिक झाले धनवान गरीब उपाशी तेवढा
नकोसे झाले रे जिणे जनमानसाला
आम्ही बिघडलो देवा तूही बिघडला ॥४॥

काळाबाजार सोडोनी देऊ रे सारा
सुखशांतीचा संदेश देऊ रे पोरां
नको रे या देशात भेदाभेदीचा फंडा
आम्ही बिघडलो देवा तूही बिघडला ॥५॥

कोंबडा आरवला

सकारच्या पारी कोंबडा आरवला
सूरयदेव बाबा आग ओकला ॥धृ॥

धाडली पोरं वंग्रजी शारेला
बुकाचं लईलई वझं पाठीला
'ममीपपाचा' जमाना आला
भुललोय आमी 'मायबापाला'
भुललोय आमी 'माय मऱ्हाटीला' ॥१॥

'कामगार' लई शायना झाला
उटसूट संपावर जाऊ लागला
कांदा भाकर मागतामागता
हक्काची भायषा बोलू लागला
मालकासी एकजूट दाखवू लागला ॥२॥

शेतकरीदादा निघतोय 'वावरा'
घाम गारतागारता पानी 'डोयाला'
घास भरवी रे साऱ्या 'जगताईला'
खळगी पडली रे त्याईच्या वटाला
महाग झाला रे बाबा सोताच्या जीवाला ॥३॥

तुह्या माह्या मनाची रं काय सांगू कथा
'गॅईसाले' रामराम चला फुंकू 'चुल्हीला'
खोट्या 'इगो' मंदी सादा मानूस भरडला
एकीच्या नावानीबी 'तो' सदा कावला
बुधी देई आमासी साकडं घालू मातारानीला ॥४॥

सोनेरी पहाट

हे शेतकरी दादा
धरणीमातेच्या सपूता!

नैराश्याची कात
टाकून दे राजा
सुगीचे दिवस
येणार आता ॥१॥

कर्जाचे डोंगर
माफ होणार
विराण वाळवंटात
फुले उमलणार ॥२॥

जीव देण्याचा
नको करु विचार
बायको पोरांचा
तूच की रे आधार ॥३॥

जरी असला
हटकोर मेघराजा
विसंबू नकोस
त्यावरी बळीराजा ॥४॥

तळी विहिरी
खणून घेऊ जादा
'रेन वॉटर हार्वेस्टिंग'
सरकारने केली व्यवस्था ॥५॥

शेतीला पूरक जोडधंदा
कर बाबा एखाद्या
घराचा चेहरामोहरा
बदलवून टाक समदा ॥६॥

भारतमातेचा सुपुत्र खरा
तूच आहेस राजा
तुझ्याविना जीवन आमचे
पाण्याविना मासा ॥७॥

बाबारे, सूर्यास्त
कधीच नसतो जीवनात
सोनेरी पहाट
येतच असते आयुष्यात ॥८॥

भारतमातेच्या कुशीतून
पुन:श्च निघेल
सोन्याचा धूर
बळीराजा तुझ्यामुळेच
दिवस नसेल
आता तो दूर ॥९॥

कळी बोले...!

सुंदर कळी उमलली
खुदकन गाली हसली
हळूच बोले मनोमनी
भाग्य माझे थोर किती! ॥१॥

देवाघरची मी फुलराणी
विशेष मजवर त्याची प्रीती
भक्तजन राऊळा नेती
समर्पी सुमने ईशचरणी ॥२॥

खुणावे निरागस राजकुमारी
माळियला गजरा डोईवरी
तिचिया स्पर्शे मोहरली
जणू काय मोरपिस तनुवरी ॥३॥

देखियले बहुत जनवासी
संचित मी झाले अंतरी
चढविले मज प्रेतावरी
उदास झाले मानसी
दुर्भाग्य हे माझे किती? ॥४॥

सुबाभळी

त्या तिथे पलीकडे
सुंदर किती हे गडे!
खुणावती चंदनाची झाडे
दरवळे परिमल चहुकडे
दाद देती तयांसी बापुडे
लाखमोलाने होती वेडे ॥१॥

त्यातच कडेला एकली
जीवन कंठते सुबाभळी
चोरट्या नजरेने न्याहाळी
वैभव मलयाचे आगळे किती!
खंत उराशी सदा बाळगी
कां कुणी येई ना जवळी? ॥२॥

अघटित घडले एके दिनी
अबब! केवढी ही माणसं माळरानी
काय घडले सांगेल कां मज कुणी
सुबाभळी अचंबित झाली मनोमनी
बघतच राहिली संचित होवोनी
चंदनतरुच्या डोळयांत कां पाणी? ॥३॥

चंदन तरूंचे कर्तन झाले
तस्करांनी कार्य तडीस नेले
माळरान निमिषार्धात ओसाड झाले
क्षणात होत्याचे नव्हते झाले
मानसी तिने देवाचे आभार मानले
अस्तित्व सुबाभळीचे जपून राहिले ॥४॥

कवडसे

कधी - कधी मनाच्या कवाडातून डोकवावे
कधी - कधी कवडसे ते अंगी ल्यावे ॥धृ॥

हलकासा गंधित वारा हेलकावे
काटेरी बाभळाचे रान उगवे
ऐलतीरी पैलतीरी पिपाणी कोण वाजवे ॥१॥

हलकीशी तरंग पाण्यावरी उठे
सागराच्या लाटा बेफाम नाचे
ऐलतीरी पैलतीरी ताल कोण धरे ॥२॥

हलकीशी तान छेडीत जावे
भावनांचे राग अंतरी आळवावे
ऐलतीरी पैलतीरी मृदंग कोण वाजवे ॥३॥

चंचल मनाला वेड लागले
कान्हाच्या बासरीवर ते भाळले
वेणूच्या नादावर स्वानंदे फेर धरावे ॥४॥

भित्तिचित्रे

सहज जाता - जाता रस्त्याने
रंगहीन ओबडधोबड चिर भित्तींकडे
नजर माझी वळते अन् न्याहाळीते
बघताबघता माझ्यातच मी हरवते
कल्पना विलासांचे मनोरे बांधत सुटते ॥धृ॥

हिरवेहिरवे गार गालिचे
इवलीइवली नाजुकशी गवतफुले
भिरभिरती रंगीबेरंगी फुलपाखरे
गुंजन भ्रमरांचे, सुंदर पक्षी डोले ॥१॥

'मेघमल्हार' कृष्णमेघ आळविती
मुग्धतेने वसुंधरा रसपान करी
हास्याच्या कारंजी उडवित धारा निघाली
दर्या चरणी सर्वस्वाचे हवन करी ॥२॥

उंचउंच झोके गगना भिडती
अंबरीची फुले ओंजळीत रिती
निंबोणीच्या आडून चंद्राचं हसणं
दाट धुक्यातच 'तिचं' नि:शब्द होणं ॥३॥

ओलांडली तयाने वयाची साठी
त्याच्या जवळी अनुभवांची दाटी
नातवंड होती आजोबांची काठी
सेवेचे पुण्य बांधती निजगाठी ॥४॥

खाड - खाड - खाड पदन्यासांनी
निघाले देशरक्षणासाठी अमर जवान
ठासली राष्ट्रभक्ती नसानसांतूनी
गाऊया भारतमातेचे मंगल यशोगान ॥५॥

सय

सुसाट सुटला वादळवारा
झरझरती लोचनी जलधारा ॥धृ॥

मायाळू माऊलीची सय
आठव होऊ नये लय
मन्मनी ओसंडतो प्रेमझरा ॥

आईच्या पदराखाली
तीळतीळ बहरली
उजाड गावा कनवाळू दरारा ॥

फुलली बाग संस्कारबीजांनी
ओंजळभर फुले मायचरणी
दाहीदिशा दरवळला गंधीतवारा ॥

खाचखळगे जीवनात भारी
वेदनेवर फुंकर ती मारी
वळणावळणावर लाभला सहारा ॥

साद घाली आई - आई
गट्टीफूं झाली दिसराती
येईयेई वो, कुशीत घे लेकरा ॥

माय, ओलेचिंब तुझी आठवण
विरहाच्या धाग्यांनी गुंफले मन
पाझरती नेत्री संतत अश्रुधारा ॥

मायेची ऊब

सकाळची साखरझोप येते
आईच्या ऊबदार कुशीत
सुसंस्काराने बाळ घडत जाते
मायेच्या सुखद ओलाव्यात

आभाळ वाटते ठेंगणे
जरी असे पितृछत्र डोईवर
वात्सल्यशिस्तीच्या अनुबंधनात
कवचकुंडले लेऊन फिरायचे जगभर

आजीच्या बटव्यातील प्रेममयी कुपीत
अलगद चिंबचिंब भिजायचे
आजोबांचा आधार वटवृक्षासम
मग कुणाला कशास भ्यायचे?

कुंभार रात्रंदिन घडवित असतो
ओल्या मातीस देऊनी आकार
गुरूकृपेने उत्तुंग शिखर गाठतो
तेच अमुच्या जीवनाचे शिल्पकार

मायेच्या माणसांची ऊब न्यारी
ही ऊब घेऊन जायचे सासरी
प्रीतीची पाखर घालायची अवघ्यांवरी
कीर्तिचा गंध दरवळणार सर्वतोपरी

सागरकिनारी

निळयानिळया नभोमंडपी
अथांग सागर किनारी
हिरवीहिरवी गर्द रानराई
हळूच डोकावे डोंगरमाथी ॥१॥

मधूनच कापत जाणारी
वाट नागमोडी वळणाची
लयलूट निसर्गराजाची
दरवळणाऱ्या सुमनांची ॥२॥

नारळी सुपारी पोफळी
चिकू फणस सोनकेळी
मिरे कोकम जायपत्री
बहरलेली डेरेदार आमराई ॥३॥

ताडामाडातून लपलेली
कौलारू घरे शाकारलेली
शांतपणे पहुडलेली
आतिथ्याला आसूसलेली ॥४॥

प्रियतमासवे सखीसाजणी
हातात हात गुंफोनी
स्वप्न उद्याचे बघते मनी
कातरवेळी सागरकिनारी ॥५॥

पावसाचं असंही एक रूप...!

पावसाचं असंही एक रूप...
दरवळणाऱ्या निशिगंधासारखं
मृण्मयीचा मोहक मंद - मंद...
सुगंध देऊन हळूवार जपणारं
गार गालीचा पहाट वारा...
अन् फुलांच्या वेडानं गंधाळणारं
सळसळणाऱ्या चिरतरूणासारखं...
वेड्या आशेच्या अंकुरानं सुखावणारं
पावसाचं असंही एक रूप... ॥१॥

पावसाचं असंही एक रूप...
भीषण रूद्रावतार धारण करतं
शंकराच्या तिसऱ्या डोळ्यानं...
जगाकडे उगीचच केविलवाणं बघतं
सागराच्या तांडव नृत्यानं...
फेसाळणाऱ्या लाटा अधिकच बेफाम होतात
सरितेच्या उच्छृंखल पदन्यासानं...
गावेच्या गावे क्षणांतच ओस पडतात ॥२॥

पावसाचं असंही एक रूप...
याचनेसाठी 'आ' वासून उभं राहतं
देणाऱ्याचे अनंत हात...
दशदिशांनी चौखुर उधळीत येतात
अंतरीत प्रेमाचा स्फुल्लिगं...
वणवा होऊन पेटत असणार
माणुसकीचा झरा सकलं मनात
अखंड अविरत वाहत राहणार
पावसाचं असंही एक रूप...॥३॥

वळवाचा पाऊस

ऊन पाऊस असो वा थंडी वारा
जवानांच्या लेखी नसे तयासी थारा
संरक्षित तटबंदी हाच सदैव नारा
वीरपुत्र असती, भारतमातेचा सहारा
वीरमरण येता अमर तो जाहला
मातेच्या नयनी पाऊस आला ॥१॥

वैशाखाचा वणवा ग्रीष्माची काहिली
पावसाचं येणं सदा अवकाळी
वावरातली पीकं सोनपिवळी
मीठभाकर बापा करपून गेली
बळीराजाच्या तोंडचे पळते पाणी
मोकलून रडते माय धरणी ॥२॥

पाठीवरी घर, भटकंती दारोदारी
पोटासाठी वणवण करतो कष्टकरी
शीतोष्ण धारा झेलती मृगाच्या सरी
तान्हुल्याचीही तमा नसे त्यांस उरी
'भुकेला कोंडा निजेला धोंडा' -
उक्ती सार्थ करी
मातेच्या लोचनी पूर, कळकळ अंतरी ॥३॥

आभाळाचे बाई माऊलीचे काळीज
सोसवेना लेकराचे दारूण दुख
प्रेमभरे देतसे उपदेशाचे डोज
'ईश्वरी निष्ठा प्रयत्नांची जोड खास'
जीवनातील सुखदु:ख जणू 'वळवाचा पाऊस'
मायेच्या पांघरुणाची मिळतसे बाळासी ऊब ॥४॥

संदेश

धोधो पाऊस
सीमेवर कोसळत होता
शत्रूचा हल्ला
वीरजवान परतवित होता ॥१॥

प्राणांची बाजी लावून
निधड्या छातीने लढत होता
कोसळणाऱ्या जलधारांचा
ऊर भरून येत होता ॥२॥

हे दूता, घेऊन जा संदेश
माझ्या प्रेरणादायी वीरांगनेसाठी
जीवात जीव असेपर्यंत
लढेल भारतमातेच्या रक्षणासाठी ॥३॥

अश्रुंची होऊ दे फुले
शूरवीरांच्या अमरत्वासाठी
फिरोनी जन्मास येईल
माते, सपूत हा तुझ्याच पोटी ॥४॥

गंध

काळे - काळे घन
दाटोनी येती नभी
डोळे वाटेकडे लावोनी
दारी ललना उभी ॥१॥

मोगऱ्याचा सुगंध
हलकेच येई वाऱ्यावर
आठवणींचा गंध
पुलकित होई मनमोर ॥२॥

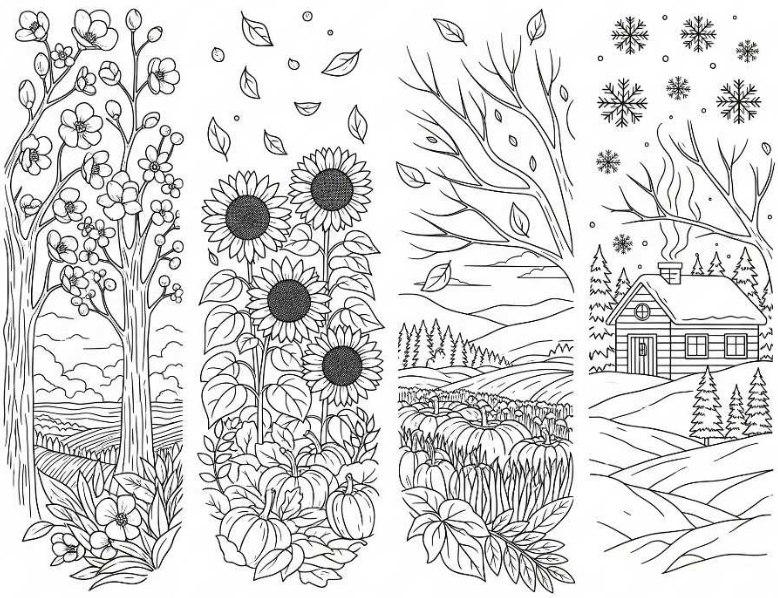
प्रीत फुलली कधी
तिचे तिलाच कळले नाही
प्रणयाच्या धुंद रात्री
नक्षत्रांचे लेणे सरले नाही ॥३॥

घट्ट मिठीत तयाच्या
समर्पित केले जीवनासी
फूल होवोनी तयाची
कवटाळीले अंगाऱ्यासी ॥४॥

वीरसेन समरांगणी
झुंजतो बाहु स्फुरोनी
शत्रुसी लोळवितो रणी
आनंदाश्रू तिये लोचनी ॥५॥

ऋतू

वसंत ग्रीष्म वर्षा
शरद हेमंत शिशिर
'सहा' ऋतूंची महती
सांगतो 'शक संवत्सर'
कधी वणवा कधी रिमझिम
तर कधी गुलाबी थंडीचा बहर
ह्याहूनी वेगळे नसे जीवन
सुख दु:ख अन् प्रेमाची झालर
ऋतुचक्राचे आवागमन
आकाशातील नक्षत्रांचं देणं
ब्रह्मांडाचे पडती चांदणं
अरे वा...! हे खगोल शास्त्राचं ज्ञान

वसंतच जणू....!

निळ्यानिळ्या नभांगणी
दुदुंभी वाजवे वासरमणी ॥धृ॥

सुगंधी वारा चैत्राच्या प्रांगणी
कुहूकुहू गुंजन मोहरल्या आम्रवनी
बळीराजा गातो रे शेलकी गाणी
वसंतच जणू, सांगे वसुंधरा राणी ॥१॥

सुहास्य वदना नवथर तरुणी
पुलकित काया लज्जा नयनी
भिरभिरते नजर चाळे पदरानी
वसंतच जणू, राजसाचे आगमनी ॥२॥

साधा भोळा शंकर मर्दानी
गणित मांडतो हिशोबाचे जीवनी
प्रपंच नेटका दाखवयाचा करोनी
वसंतच जणू, संतोषलेली गृहिणी ॥३॥

संसारात ते दोघे राजाराणी
फुलला ताटवा उजाड माळरानी
चिमणी बाळे सुंदर गोजिरवाणी
वसंतच जणू, नक्षत्रांची लेणी ॥४॥

आनंदाचे गावी भान क्षणोक्षणी
समाजाचे ऋण चुकवायचे झणी
देहभान विसरोनी प्रभूची आळवणी
वसंतच जणू, सूरमणि जीवनगाणी ॥५॥

ऐन मध्यान्ही...!

ऐन मध्यान्ही
निघाले मी...!
देखिले नयनी
दूरचित्रवाणी ॥धृ॥

ऐन मध्यान्ही
निघाले मी...!
ग्रीष्माची काहिली
तप्त धरा कावली
ओसाड माळरानावरी
भटके कष्टकरी
उजाडलेल्या संसारी
पिल्लेही उघड्यावरी...! ॥१॥

ऐन मध्यान्ही
निघाले मी....!
श्रावणातल्या सरी
लपाछपी खेळी
झोपडी झिरपणारी
झोपडीत माऊली
मायेच्या पदराखाली
गोड गुलाबी तान्हुली! ॥२॥

ऐन मध्यान्ही
निघाले मी...!
कार्तिक वारी
रसा हरभरी
गुलाबी थंडी
गर्द झाडी
आडोशाला उभी
तो आणि ती! ॥३॥

वरदान

वसुंधरेचं नटणं मुरडणं
हिरवागार शालू नेसणं
माणसाच्या नतद्रष्टापायी
दिसामासी तिलाच लुटणं ॥१॥

विज्ञानाच्या क्रांतीने
स्मार्ट होताहेत शहरं
माणसाच्या हट्टापायी
बेचिराख होताहेत नगरं ॥२॥

उन्हाळा पावसाळा हिवाळा
प्रत्येक ऋतुचक्राचे महत्त्व आगळं
माणसाच्या हव्यासापायी
ऋतुराज घडविताहेत आम्हा अद्दल ॥३॥

जागतिक पर्यावरण दिन
साजरा करतो डौलात
माणसाच्या फुशारकीपायी
'सारेच मुसळ केरात' ॥४॥

सत्य शिव सुंदर चराचर
भगवंताचे मानवासी वरदान
माणसाने वेडे व्हावे निरंतर
रक्षिण्यासी सृष्टीचा प्राण ॥५॥

अंतर

पत्राला केले
बाय - बाय
मोबाईलला केले
हॅलो हाय ॥१॥

पत्र वाचताना
कंठ दाटे
मेसेज वाचताना
कोरडे वाटे ॥२॥

पत्रातला मजकूर
मायेची पाखर
फेसबुक व्हॉटसॲपवर
भिरभिरते नजर ॥३॥

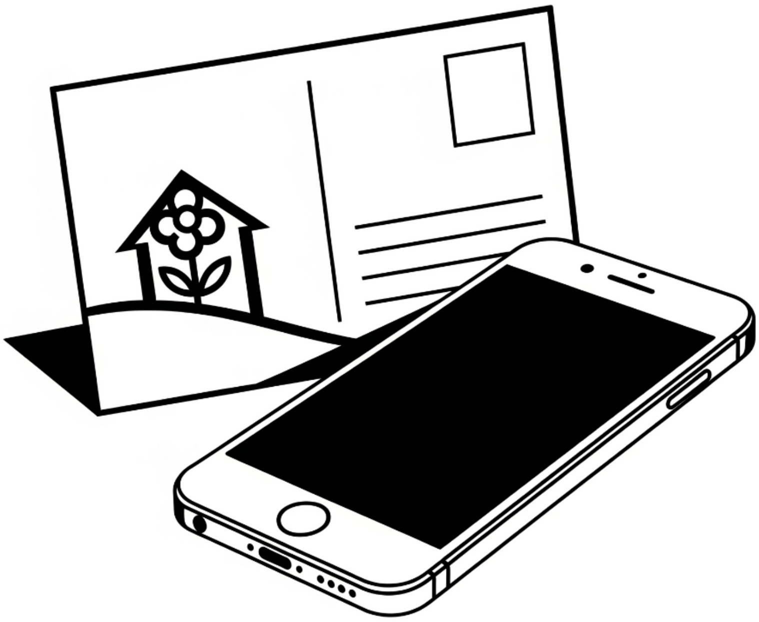
पत्राच्या वाटेकडे
आतुरतेने डोळे
मोबाईलच्या वेडाने
सारेच आंधळे ॥४॥

पत्रातील ओलावा
हरपला आता
मोबाईलच्या दुनियेत
ग्रस्त जनता ॥५॥

पत्र लेखनाने
ज्ञान संपदा वाढे
फोनच्या उदात्तीकरणाने
माहितीत भर पडे ॥६॥

पत्र झाले
इतिहास जमा
मोबाईलने घेतली
आधुनिकतेत जागा ॥७॥

पत्र असे
आपली माय
मोबाईल म्हणजे
दुधावरची साय ॥८॥

अभिनेता

अभिनेत्री वा अभिनेता
कलेचा भोक्ताअन् कदरकर्ता
रंगवून चेहरा रसिकांना रिझविणारा
रसिकांच्या अंतर्मनाचा वेध घेणारा

भूमिकेतच शिरून जगणारा
अभिनयवास्तवाची सीमारेषा जाणणारा
विद्यापीठाची सनद पादाक्रांत करणारा
विचारवंत ज्ञानपिपासू बुद्धीमत्तेचा झरा
अंतरीच्या वेदना अंतरीच जिरविणारा
खोटा मुखवटा धारण करणारा
मायबाप रसिकांना देवदूत मानणारा
रंगकर्मी बादशहा समाजाचा चेहरा

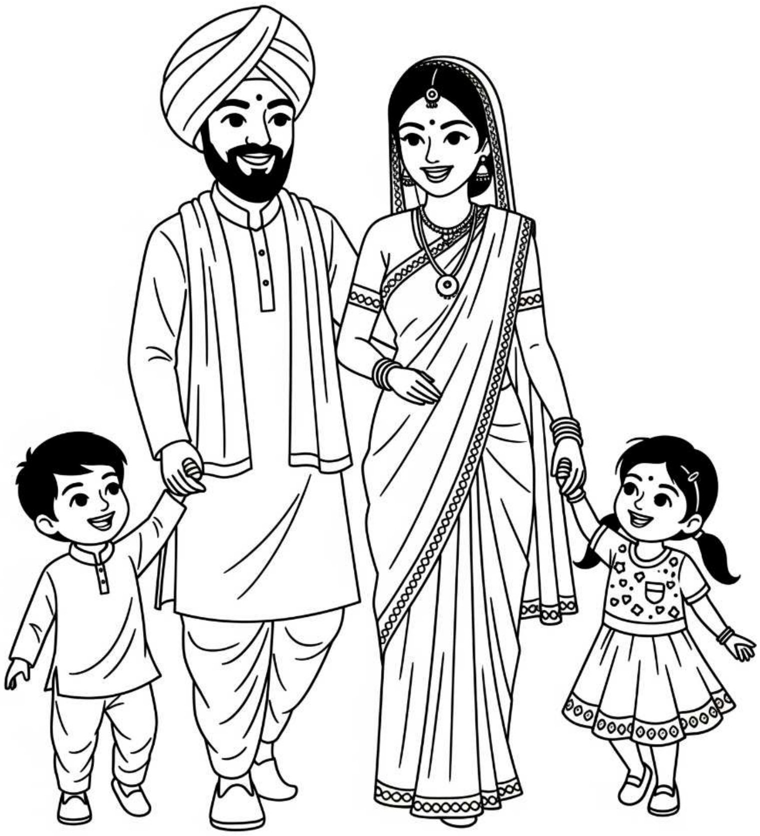
समाजाची जाण ठेवणारा
समाजसेवेचे भान ठेवणारा
समाजाचा घटक होऊन राहणारा

जिवंत अभिनयाद्वारा देशसेवा करणारा
उत्तुंग प्रतिभेचा महानायक साजिरा
कलावंत खरा जातिवंत हिरा

लेणं

सकाळी वर्तमानपत्र बसले वाचायला
बातमी वाचून डोके लागले गरगरायला
मान्यता दिली कायद्यानं
समलैंगिक विवाहास अमेरिकेत
निघालय समलैंगिक विवाहाचे फॅड
आजकाल अवघ्या विश्वात
विकृतीने संस्कृतीचे पतन केले
अंतर्मनी विचारांचे काहूर माजले...!
भगवंतानेच तर केलय निर्माण
नरनारीचे सुंदर लेणं
त्या लेण्यातूनच साकारतं
नवकोरं सुरेख शिल्प
मातृपितृत्वाचे अतीव समाधान
आयुष्यभरच देऊन जातं
बाललीलांच्या कौतुकातच मन
लीलया हरखून जातं
वंशवेल वाढतावाढता
समाजरूपी वटवृक्ष होतो
राष्ट्र-विश्व-ब्रह्मांडाच्याही
पलीकडे निघून जातो
समाजाचे आम्हीही काही
देणं लागतो
सामान्य माणूस हयातूनच
निकोपी समुच्चयगुण युक्त
समाज घडवितो

विविधांगी अनमोल रत्नांसह
संतत्वाचे देणं देतो...!
अर्थ आहे कां ह्या विवाहासी?
विचार करकरून शिणले मी
उत्तर शोधावे विचारवंतांनी
अन् जरूर कळवावे मजसी...!

लेखणी

प्रेमस्वरूप आई
वंदन तिच्या पायी
गुरू होवोनी ती
गिरवोनी घेई अ आ ई ॥

मायेचा स्पर्श
शब्दांची हळूवार फुंकर
ओल्या मातीस
देई ती सुबक आकार ॥

महाप्रतापी लेखणी
जुळती सुंदर मनं
वा रक्तबंबाळ होती
विरोधाच्या ताकदीनं ॥

लेखणीच्या कर्तृत्वाने
ज्ञान, व्यासंगाची पूर्ति
विद्या विनयाने शोभते
विद्वतजन विश्वात गौरविती ॥

याचक

शिवरायांसह शूर मराठ्यांसी आठवावे
तया चरणी नतमस्तक व्हावे ॥धृ॥

पराक्रमांसी वीरांचे बाहू स्फुरले
हिंदवी स्वराज्य सुराज्य स्थापिले
स्वाभिमानाने अखेरच्या श्वासांतक लढले
परकीयांपुढे कधीही न ते झुकले ॥१॥

स्वातंत्र्याच्या ज्योती हिंदभूमीत पेटविल्या
स्वातंत्र्याच्या मशाली अटकेपार नेल्या
स्वातंत्र्याचा सूर्य तळपतच ठेवीला
स्वातंत्र्यासाठी जीवाचे रान केले ॥२॥

मराठ्यांच्या राजसत्ता दरबारी
राजाश्रय घेतसे अवघे नरनारी
विप्र क्षुद्र सबल निर्बल कामकरी
ताल सूरमणि ते कलेचे भोक्ते ॥३॥

आजवर शासक होवोनी राज्य भोगले
समरसंगरात बलिदान केले
हाती शस्त्र धरोनी प्राणपणे लढले
जनसामान्यांचे ते रक्षक जाहले ॥४॥

आज असे काय विपरीत घडले
'याचक' होवोनी ते सत्तेपुढे झुकले
शस्त्र टाकोनी फलक हाती धरले
आरक्षणासी मराठा सेनेचे मोर्चे निघाले ॥५॥

माता जिजाऊंचे संस्कार व्यर्थची गेले
छत्रपती शिवाजीराजे भोसले व्यथित झाले
शूर मराठे सरदार शरमेने झुकले
रक्षकच आजघडी भिक्षेकरी झाले ॥६॥

जनमानस विचार करू लागले
अजब आजच कसे काय घडले
वंदन करणारे हात थबकले
अचंब्याने नरनारी बघू लागले!
शिवरायांच्याच मराठ्यांसी आठवावे
तया चरणी नतमस्तक व्हावे ॥७॥

स्तुतीगान

उठाउठा हो बालवीरांनो क्रांतीवीरांनो
भारत देशाचे मंगल गान तुम्ही गा हो ॥धृ॥

झांजर प्रहरी खुदकन हसतोय वासरमणी
हिरवे पाचू कांचनी शाल पांघरतेय अवनी
गुलालाची मुक्त उधळण पसरे आसमंती
सप्तरंगी इंद्रधनुष्य झळकती क्षितिजावरी हो ॥१॥

सागर सरिता चंद्रतारका इथेच रमती
सारंगीचे मंजुळ सुस्वर नगरी घुमती
ढोल ताशा मृदंग बाजा इये निनादती
राष्ट्राचे स्तुतीगान जनसागर गाती हो ॥२॥

गुंजे भ्रमर सारिका पक्षीही किलबिलती
लता तरू वनचरे मधुर गीत गुणगुणती
वाऱ्यासंगे मखमली शिवारे मंद डोलती
फेर धरोनी बाला नृत्यगान करती हो ॥३॥

सुजलाम् सुफलाम् देश किसानांचा
शूर लढवय्या रणबाजी जवानांचा
विद्या व्यासंगी तारूण्याच्या नवलाईचा
किर्तीवंत बलवंत हिंदुस्थान माझा हो ॥४॥

विविधतेत एकता शान भारताची
दिव्यत्वाची संतत्वाची येतसे प्रचिती
कणाकणांमध्ये भगवंताची अनुभूती
भारतमाते चरणी कर माझे जुळती हो ॥५॥

अनामवीरा

स्वातंत्र्य वेदीवर पडते जवानांची आहुती
देशवासियांनो गाऊ या हो तयांची महती ॥धृ॥

देशसेवेचे कंकण त्वां बांधिले हाती
नसानसात तुझिया खेळते देशभक्ती
राष्ट्राच्या रक्षणासाठी देतो प्राणाची आहुती ॥१॥

जाज्वल्य राष्ट्राभिमान थोर तुझा देशाप्रती
जाती धर्माच्या गळून पडतात भिंती
सूर्य जसा तळपतो तसा तू सीमेवरती ॥२॥

हे वीरा, शत्रूला लोळवितो धारातीर्थी
पाजतो पाणी मनगटाच्या जोरावरती
बंदुकीच्या गोळया झेलतो छातीवरती ॥३॥

शहीद होऊन अमर जाहला देशासाठी
रणांगणी प्राप्त जाहली चिरशांती
जनवासी शौर्यापुढे नतमस्तक होती ॥४॥

अनामवीरा, तुझी गाथा देतसे स्फूर्ती
तव प्रेरणेने अनेक वीर जन्म घेती
शूरा, शोभतोस भारतमातेच्या लल्लाटी ॥५॥

हिंदूनो उठा...!

हिंदूनो उठा सिद्ध व्हा
संघटित होऊनी लढा द्या ॥धृ॥

संत महात्मे होऊनी गेले
भारत मातेसी पावन केले
अग्निहोत्रात समिधा जाळूनी घ्या ॥१॥

शूरवीर प्राणपणाने लढले
युगानुयुगे अमर ते जाहले
रक्ताच्या थेंबाची 'आण' घ्या ॥२॥

अतिरेक्यांनी कहर मांडियला
भ्रष्टाचाराने देश तो पोखरिला
भिरड, समाजातील फेकून द्या ॥३॥

खड्ग होऊनी गर्जली लेखणी
प्रसविली क्रांतीची फुले नसानसांतूनी
मौक्तिक शब्दांचा धुमारा पेटू द्या ॥४॥

उदात्त उन्मन सत्य शिव सुंदर
संस्कृतीचा केतन फडकला विश्वंभर
विजयाचा वारू चौफेर उधळू द्या ॥५॥

रणकंदन

जगताच्या पाठीवर सिंधू संस्कृती पुरातन
जय भारती जय भारती जयती महान ॥धृ॥

अमरत्वासाठी केले देवदानवांनी समुद्रमंथन
मंदराचल नग रवीने ढवळिला क्षीरसागर
निज बले ते ओढू लागले वासुकीचा दोर
सिंधूतळातूनी प्रगटीले चौदा रत्ने सुंदर ॥१॥

धन्वंतरी घेवोनी आले सुवर्ण अमृतकुंभ
इंद्रसुत जयंतने जनहिताय पळविले अमृतकुंभ
मोहिनीरुपे भगवंताने दिले देवतांसी अमरदान
माजले सुरासुरांत बारा दिन घनघोर रणकंदन ॥२॥

अमृतकलशातून झिरपले धरणीमातेवरी थेंब
पतीतपावन झाले उज्जैन नाशिक हरिद्वार प्रयाग
देवदानवांच्या समरातूनच सुरू झाले कुंभमेळयाचे पर्व
गंगास्नान, दानाने भाविकांनी गाठी बांधावे पुण्यकर्म ॥३॥

शिवरायांची गाथा

सिंहासनावर न शोभे, जो रणांगणात मर्द असे,
त्याच्या छायेत स्वराज्य फुलले, जिथे अभयचि वर्द असे

ज्याच्या दृष्टीत तेज पुरे, तलवारीला धग लागे
शब्दात सत्य, कृतीत न्याय, जग त्याचे गान गाते

सह्याद्रीचा साक्षात पुत्र, वाघनखाचा वार तयाचा
शत्रूही मानी त्याचा डाव, रणशूरांचा आधार तयाचा

शिवबांनी शूरांस मान दिला, स्त्रीला माता, भगिनी पाहिले
धर्मासाठी, देशासाठी, स्वत्वासाठी रक्त वाहिले

संधी गमावली न कधी, ना अन्यायाशी तह केला
शुन्यातून स्वराज्य घडविले, विश्वापुढती आदर्श ठेवला

शिवबा म्हणजे स्वप्न अखंड, मराठ्यांचा अभिमान जिवंत
प्रेरणा त्याची आजही जागी, स्वाभिमानाचा दिवा तेवत

शिवगर्जना अनंत काळ, जिंकती काळोखाची छाया
छत्रपतींच्या चरणी आम्ही, वाहतो श्रद्धेची माया

सावित्री

आषाढी वटपौर्णिमा युगानुयुगे
कथा सांगते सत्यवान सावित्रीची
नव्हे ती पतीपत्नीच्या अधिकाराची
आहे राधा कृष्णाच्या प्रेमाची ॥

सावित्रीच्या बुद्धिमान लेकींनो
वेळोवेळी असावे चाणाक्ष
साक्षरतेचा वसा पुढे नेत
गरूड भरारी घ्यावी लक्षलक्ष ॥

वटवृक्षाची सावली ऊबदार रजई
सर्वांनाच वाटतो त्याचा आधार
वात्सल्याच्या पदराखाली
सावित्रीने करावा अवघ्यांचा उद्धार ॥

युगप्रवर्तक सावित्रीबाई फुले

विद्यावाचस्पती सावित्री हजारो लेकींची आई झाली
मानवंदना देवोनी तयांसी, जनता कृतार्थ झाली ॥धृ ॥

फुले दाम्पत्यांनी स्त्री शिक्षणाची मुहुर्तमेढ रोवली
सावित्रीबाई पहिलीच भारतीय शिक्षिका ठरली
काजळी दूर करण्यास 'पणती' सिद्धरुढ झाली
जुलमी राजवट, रुढी परंपरा अन्यायाविरूद्ध लढली ॥१॥

रंजल्या गांजल्या अबला अनाथांची माऊली
प्रसंगी कठोर कणखर जाहली दुर्गा काली
कायावाचाधनमनानी सेवेचे कंकण ल्याली
खाचखळग्यांची वाट धरोनी पतीसवे चालली ॥२॥

कंटकधुरिणांचे हलाहल हसतमुखे पचविली
जातीधर्म उच्चनिच भेदभाव कधीही न मानिली
आचारविचारांनी 'युगप्रवर्तक' सावित्री ठरली
माणुसकीची शिकवण देवोनी दिशा आम्हा दाविली ॥३॥

सावित्रीच्या लेकीची उजाड माळरानी बाग फुलली
कर्तृत्वाचे शिखर गाठोनी गरूडभरारी घेतली
नानाविध क्षेत्रात ज्ञानार्जनाने स्त्री नामांकित झाली
राष्ट्रोद्धरासवे सुसंस्कार शिक्षित माता करू लागली ॥४॥

राजयोगी

राजयोगी युगप्रवर्तक भारतरत्न
अटलजी घ्यावे अमुचे वंदन ॥धृ॥

कृष्णकृष्णाचे थोर नंदन
ग्वाल्हेर शहरी गेले बालपण
राज्यशास्त्रात पदवी संपादन
पत्रकारितेचे जडले व्यसन ॥१॥

स्वातंत्र्य संग्रामात घेतले उड्डाण
संघाचे स्वयंसेवक चिरतरुण
धडे गिरवूनी झाले राजनिपुण
विद्वता प्रचुर प्रगाढ विद्वान ॥२॥

भूषविले भाजपाचे प्रथम अध्यक्षस्थान
पंतप्रधानपदाचा प्राप्तीला बहुमान
देशात घडविले अणुचाचणी पोखरण
कारगिल युद्धसमयी बहुव्यक्तीमत्वाचे दर्शन ॥३॥

कोमल मनाचे अटलजी कविभूषण
अलंकृत ते विविध पुरस्कारानं
राजयोगयाचे जाहले वैकुंठ गमन
युगानुयुगे ठेवूया तयांचे स्मरण ॥४॥

सचिन: अनोखा चमत्कार

सचिनची बॅट जणू काही तळपती तलवार
रचिता झाला हो भीमकाय धावांचा डोंगर ॥

असा हा विश्वविक्रमी बहुगुणी क्रिकेटर
उत्तुंग कीर्तिचे सर केले तयाने शिखर ॥

क्रिकेट क्षेत्रातील एक अनोखा चमत्कार
हजारो चाहत्यांचा शतकोटी नमस्कार ॥

'भारतरत्न' देवोनी गौरविती सरकार
भारतमातेचा अलौकिक थोर शिल्पकार ॥

मोदीजी

मा. नरेंद्र मोदीजी
त्रिवार सलाम ॥धृ॥

कणखर नेता
बळकट हात
कणखर जनता
बळकट भारत ॥१॥

नवी पहाट
नवी शपथ
सुंदर सुजलाम्
एकसंध भारत ॥२॥

तरुणांचा चहेता
गुजरातचा दीपक
भारताची शान
विश्वाचा नायक ॥३॥

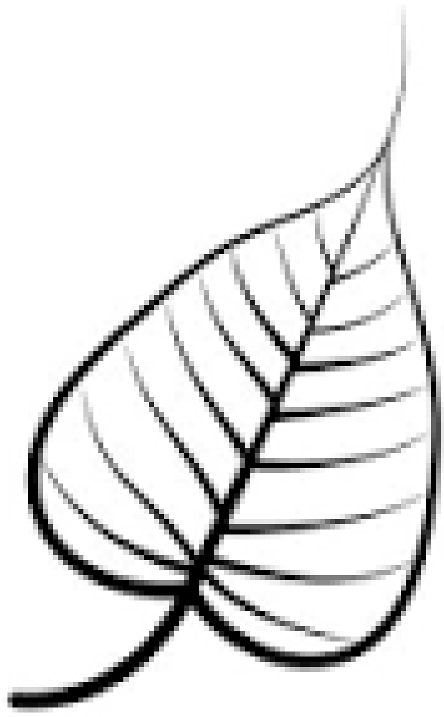

पिंपळपान

पिंपळपान
गर्द हिरवेपण
खुळे नादान

पिंपळपान
विणे विद्येने जाळी
आरसपान

पिंपळपान
अतिथी आगंतुक
सुसाट रान

सांज

ढळला दिन
झाली सांज
परतली पाखरं
अपुल्याच घरटयात ॥१॥

गाऊलीची धाव
केविलवाणी हाक
पाडसाचं हंबरणं
रिती होई आचळ ॥२॥

माऊलीच्या अंकावर
निर्भय खेळती लेकरं
संध्यासमयी तेलवात
जीवनभर पुरती संस्कार ॥३॥

आयुष्याची सांजवेळ
गलितगात्र शरीर
नेत्रात आसवं
सांगाती एकटेपण ॥४॥

आदित्याचं जाणं
मनाची घालमेल
शशांकाचं येणं
जीवनात फुले चांदणं ॥५॥

माय मराठी

माय मराठी असे
माझी अलवार मातृभाषा
अवघ्या भाषांमध्ये भासे
सुंदर सुबोध राजभाषा ॥

अमृताहूनी मराठीची गोडी
ज्ञानदेव सांगे तिची थोरवी
संतसाहित्य तिचिया अंकी बागडी
कुंकुम शोभे जणू आकाशीचा रवी ॥

भावसुमनांनी शब्दांचे गुंफण
ओवी अभंग लावणीचे कोंदण
नाट्य शास्त्र पोवाड्याचे तुणतुणं
मराठी मनामनासी चढे स्फुरण ॥

मराठी मातीत प्रसवल्या
अनमोल नररत्नांच्या खाणी
मराठी बाण्याने रचल्या
स्वातंत्र्याच्या अमर कहाणी ॥

भारतमातेची लेक ही छान
विश्वंभर गुंजते कोकिळेचे गान
माय मराठी तिरंग्याची शान
वंदावी पाऊले बाळगोनी अभिमान ॥

महाराष्ट्र माझा...!

महाराष्ट्र माझा बहुगुणी महान
मराठी लावण्य राज्याची शान ॥धृ॥

मराठी मातीचा दरवळतो सुगंध
वैविध्यपूर्ण भाषांचा आगळा थाट
मर्द मराठ्यांचे पोलादी मनगट
अटकेपार फडकविला केतन ॥१॥

मराठवाडा विदर्भ मुंबापुरी कोकण
खाणीतून प्रसविली अनमोल रतन
ज्ञान विज्ञान संस्कृतीचं कलादालन
परिधान केलीत सुंदर आभूषणं ॥२॥

गडकिल्ल्यांचे नभांती उत्तुंग शिखर
कडेकपारी गर्जती विजयाचं गाणं
लाभला सिंधुसरितेचा भव्य किनार
अन् सृष्टीचं अनुपम अद्भुत लेणं ॥३॥

ऋषीमुनी विभुतींच्या पदस्पर्शानं
पुण्यभूमी जाहली पतित पावन
संतत्वाची नेतृत्वाची चढती कमान
दिव्यत्वाचे लाभले राजसासी वरदान ॥४॥

मुगूटमणी

भारतीय राज्ये रत्नांच्या खाणी
काश्मीर शोभतसे मुगूटमणी ॥धृ॥

हिमालयाच्या कुशीत वसली अनुपम घाटी
कश्यप ऋषींच्या नामे काश्मीर भूमी
तारका खुदकन हसती वादीच्या नभांगणी
हिंदू मुस्लिम शीख बौद्ध डोंगरा कर्मभूमी ॥१॥

झुळझुळत्या हिमगौरी झेलमवरी सोनसळी
दरवळतो गंध केशराचा काश्मीरच्या हिरवळी
स्वच्छंद विहरती विहंग इथल्या रानोमाळी
सुमुखी बालाने लावण्याची शाल ओढीली ॥२॥

सुंदर कमलिनी उमलती दल सरोवरी
'सेना' जणू भासे चिनार वृक्षांपरी
सिंहाच्या छातीचा दबदबा शेजाऱ्यांवरी
'काश्मीर भारताचा' निनादली ललकारी ॥३॥

रहित झाले तीनशे सत्तर, सत्तर सालांनी
इतिहास घडविला मातेच्या दोन छाव्यांनी
शीत वारे वाहती काश्मीर खोऱ्यातूनी
गुलाब फुलले भारत मातेच्या वदनी ॥४॥

..... अचानक गालबोट लागले चिरशांतीसी
माजतो आतंक हिंदमातेच्या नंदनवनी
निरपराध्यांच्या रूदनाने होते काळजाचे पाणी
कधी मुक्त व्हायचे काश्मीर दहशतवादांतूनी? ॥५॥

ओळख

(काव्यप्रकार - दर्पण)

ओळख
दोन जीवांची
ओळख
तिच्या आणि त्याच्या मैत्रीची
ओळख
मैत्रीतून फुललेल्या अबोल सुरेल हळूवार प्रीतीची
ओळख
प्रीतीतून गुंजणाऱ्या सुमधुर शहनाईची
हातावरच्या ओल्या शगुन मेहंदीची
ओळख
राधा कृष्णाच्या मिलनाची
राम सीतेच्या प्रेमाची
'आण' घेतली सात जन्मांची
.

आषाढघन

(काव्यप्रकार - पंचाक्षरी)

आषाढ घन
वर्षाचं येणं
सुखानंदात
चिंब भिजणं ॥१॥

भुलले भान
छेडिली तान
मौजमस्तीत
गातसे गान ॥२॥

पायी पैजण
नाचते मनं
मम अंगणी
रिमझिमणं ॥३॥

येता साजन
गोड हसणं
मनोमानसी
गडे लाजणं ॥४॥

प्रीती फुलणं
रास रंगणं
जणू भासती
राधा मोहन ॥५॥

योगसाधना

(काव्यप्रकार - नीरजा)

जागतिक योगसाधना दिन
भारतमातेचे वरदान
अलौकिक
आयुषमान
निज कल्याण
साधावे मानवाने छान ॥१॥

नियमित करावे योगासन
ताणमुक्त करण्यास
जीवन
नवरुधिरा
सळाळे नसानसांतून
रोगराईचे व्हावे निर्मूलन ॥२॥

स्वस्थ तनुसवे मनं
करावे प्रसन्न
आत्म्यासी
नवचैतन्य
फुले स्मितातून
शाश्वत सुख अष्टांगयोगातनं ॥३॥

'योगा' असे संजीवन
सत्य शिव
सुंदर
भेदाभेद
नच मानोनी
जगावे निरामय जीवन ॥४॥

भाग्यवान आम्ही

(काव्यप्रकार - काव्यांजली)
भाग्यवान आम्ही
भारत भूमीत जन्मलो
तवकृपे जाहलो
भाग्यवंत ॥१॥

भाग्यवान आम्ही
पाईक भारतीय संस्कृतीचे
सपूत माता पित्यांचे
निष्ठावंत ॥२॥

भाग्यवान आम्ही
हिंदभूमीत स्वातंत्र्यसूर्य देखिला
मानमुजरा शहीदाला
सदासर्वकाळ ॥३॥

भाग्यवान आम्ही
बळीराजाचा सदाचाले नांगर
काळ्यामातीत हीर
अविरत ॥४॥

भाग्यवान आम्ही
शब्दमोती निशीदिनी वेचतो
चांदणे शिंपितो
साहित्यात ॥५॥

भाग्यवान आम्ही
भारतमातेचा करोनी जयजयकार
फिटेल अंध:कार
युगांतक ॥६॥

अष्टक

करते पोळीवाली बाई
पोळी वेडीवाकुडी
तशी माझी बाई
कविता वेडीवाकुडी ॥१॥

सुरेख गहू तो बोटएमपी
जातकुळी छानशी
टपोरे शब्द ते मोती
सोळा आणे बावनकशी ॥२॥

सुंदर ती चक्की
दळते मऊशार पीठी
देहाची गिरणी
करते वाक्यांची निर्मिती ॥३॥

लाटावी ती कशीबशी
पोळी निजवावी
जमेल त्या शब्दांची
माला गुंफवावी ॥४॥

पोळयांची ती चळती
ठेवावी मोठ्या डब्यात
कवितांचा हो पाऊस
ठेवावा एकसारखा पाडत ॥५॥

करते मावशी ती पोळी
ठेवोनी निर्मळ दृष्टी
स्फुरण पावतात काव्यओळी
ब्रह्माची परिमल सृष्टी ॥६॥

सराव तो करावा
गोल सुबक तो आणण्यास
अभ्यास तो शास्त्रांचा
शुद्ध अलंकृत नेटकेपणास ॥७॥

ठेवावे भान वसते पोळीतही
जगदंबा अन्नपूर्णा आई
ठेवावी जाण वसे साहित्यातही
निर्गुण ईश्वर ठायीठायी ॥८॥

पखरण

(अक्षरगण वृत्त मालिनी)

पखरण नक्षत्रांची ही नभोमंडपाती
दिनकर खुणवी बाला बघा लाजली ती
कुमुद सम शशी तारांगणी शोभे खरा
सजल घन गर्जले कोसळी मृगधारा ॥१॥

पखरण बघ घाली भूवरी जुई जाई
गवत मखमली भासे जणू साद देई
परिमल उधळी मारूत दाही दिशांना
हरित वसन नेसूनी धरा लाजली ना ॥२॥

पखरण गुणमालांची तनांते करावी
सतत सकल ज्ञानाची पिपासा धरावी
दरवळ मनगाभारी असू द्या भक्तीची
फळ मधुर मिळे चाबी सुखी जीवनाची ॥३॥

लावण्य

निष्पाप गोड बालकाचे
निरागस खट्याळ हास्य
स्वच्छंद सुंदर पाखरांचे
विहरण्यात बघावे लावण्य ॥१॥

लावण्य शोधावे अनुपम
निसर्गरम्य कलेचे दालन
नात्यातील सुरेल गुंफण
मैत्रीचे अमोल अतूट बंधन ॥२॥

कर्तृत्वाची उंची गाठली जरी
जीवनात लीन असावे सदासर्वदा
सेवेचे कंकण बांधावे करी
दातृत्वातच दडली असे सुंदरता ॥३॥

बाह्यरुपावरी जाऊ नये भाळून
अंतरीचे निर्मळ सुंदर मन
त्या लावण्यावरी जावे मोहून
तेथेच वसे भगवंताचे अधिष्ठान ॥४॥

कोरोना

माणूस नावाचा प्राणी
अहंकाराने फुगला
कोरोनाच्या रूपाने
निसर्ग कोपला ॥१॥

माणसाचा चंगळवाद
चांगलाच फोफावला
कोरोनाने येऊन
यथेच्छ चोपला ॥२॥

माणसं सदानकदा
सुटले होते पळत
कोरोनाच्या बेडीत
अडकले नकळत ॥३॥

माणसाने हिणवली
भारतीय पारंपारिकता
कोरोनाने त्यास दिली
जगभरात मान्यता ॥४॥

माणसं माणुसकीला
चालले होते विसरून
कोरोनाच्या दहशतीने तरी
घ्यावे स्वत:ला सुधारून ॥५॥

माणसाने माणसाला
देत रहावा प्रेमाचा अहेर
कोरोनानेच सिद्ध केले
सारे विश्वच अवघ्यांचे माहेर ॥६॥

नात्यांचे रंग

अशी नाती तशी नाती
नात्यांचे गहिरे रंग किती
सरळ साधी मना भावती
हिंदोळ्यावर मग ती झुलती ॥

मयूर पंखा सारखे रंगीबेरंगी
फुलपाखरा सम सदा बागडती
सरितसागरासम निर्मळ त्यागी
आभाळमाया होऊनी गोंजारती ॥

नाती विश्वासाची सुसंस्काराची
काचे समान तडकणारी
वज्राहून कठोर मेणाहून नरम
हळुवारपणा जपणारी ॥

दंगामस्ती अन् लुटुपुटुची लढाई
भावंडांच्या प्रीतीची गंमतच न्यारी
दुधावरच्या सायीची लयच भारी
प्रेमाची सर नसे कोणा, मायबापापरी ॥

वेळ

वेळेचे गणित
मला जमलेच नाही
देव वाटत होता रंग
वेळेवर मी पोहोचलेच नाही ॥

सकाळी उठायला कंटाळा
खावी लागे बोलणी आईची
शाळेला होता उशीर
झाप खावी लागे मास्तरांची ॥

तीन तासांचा पेपर
वेळ पुरत नसे मला
सोडायचे सुटे प्रश्न
नापासाची भीती वाटे मला ॥

विवाह होता नवऱ्याची
वेळेसाठी दाट खावी लागे
फिरायला जाता ते चटकन निघे
मला मात्र मेलीला घरीच रहावे लागे ॥

प्रत्येक गोष्ट करायला
लागतो मला वेळ
यशस्वी जीवनाचा
जमला नाही ताळमेळ ॥

मनोरथ

ब्रह्ममुहूर्ती उठावे आळस झटकोनी
करावे योगा अन् ध्यानधारणा
नियमित यावे प्रात:काळी फिरोनी
शरीर मनस्वास्थ्य होईल ठणठणा

कधी व्रतस्थ कधी सात्विक आहार
नष्ट व्हावे षड्रिपु अहंकार
जोडीला हवा सकारात्मक विचार
होतसे शिवसुंदर जीवन साकार

नि:स्वार्थ दान खारीची मदत
सदासर्वकाळ राहावे आनंदात
हाच संकल्प माझा हाच हेत
पूर्णत्वास जावे सकल मनोरथ

शोध

कुठे शोधू मी
शोधूनी मिळेना
हरवलेले मज गवसेना ॥धृ॥

मृत्तिका विना वृक्षवल्लरी
वृक्षवल्लरी विना मृत्तिका
मृत्तिका मज सापडेना ॥१॥

पाणी विना जीवन
जीवन विना पाणी
पाणी मज दिसेना ॥२॥

शिव विना जीव
जीव विना शिव
शिव मज भेटेना ॥३॥

घट

षड्रिपूंनी भरला
मातीचा घट
अहंकाराने गोंजारिला
भासे तो दुर्घट ॥१॥

सेवा त्यागाने लिंपावा
मातीचा घट
विनयरुपी वाळयाने
दरवळेल सुगंध ॥२॥

जीवशिवरूपी पक्ष्यानं
बांधलं घरटं
नामस्मरणाच्या अनुरागानं
झालं रसाळ गोमटं ॥३॥

शरण जाता ईश्वरासी
आत्मानंदाचा सुंदर घट
दुजाभाव नसे दृष्टांती
साधकच जणू भगवंत ॥४॥

सरण

तुझेही जवळ आले मरण
मला देखील एक दिवस
चढायचे आहे सरण ॥धृ॥

का मारावे परस्परांवर डंख
का छाटावे आपलेच पंख
का आवळावे वेदनांचे विळखे घट्ट
का सोडावयाचे नागिणीचे जहरी फूत्कार ॥१॥

सुंदर नितळ स्वच्छ आकाशासारखी
व्हायलाच हवीत आमचीही मनं
टाकून द्यायलाच हवी गढूळलेली कात
अन् अंतरीचे डिवचलेले वाग्बाण ॥२॥

आपल्याही अंत:करणी पेटवावी कळकळ
भावनांचे डोंगरापरी माजू द्यावे कल्लोळ
आपणही घ्यावी उंच भरारी गरूडझेप
साऱ्यांनाच घेऊ द्यावी शांत सुखाची झोप ॥३॥

मावळतीचा सूर्य आला आहे तुझ्याही अंगणात
माझीही सुरू झाली आहे उत्तरायुष्याची पहाट
संसाराच्या मोहपाशातून व्हायलाच हवे निवृत्त
रामनामाची गोडी चाखतच अंती व्हावे विरक्त ॥४॥

पिकलं पान

पिकलं पान गळून पडणारच
मावळतीचा सूर्य लुप्त होणारच
खळाळणारा झरा सागरात विलीन होणारच
इंद्रधनूचे रंग पाण्यात विरघळणारच
पाणीही रंगमय होऊन जाणारच
आत्म्याचा परमात्म्याकडे जाण्याचा प्रवास
साऱ्यांच्या जीवनात एकदिवस येणारच
तो दिवस येईपर्यंत आशेवर जगत रहायचं
प्रकाशमान होऊन दिव्याप्रमाणे जळायचं
आनंद घेत आनंद देत जगायचं
जीवन फुलवीत बहरीत ठेवायचं
हास्यकल्लोळात न्हाऊन निघायचं
सुख शांती समाधान मानून घ्यायचं
आणि एक दिवस अचानक....
प्रेमाचे ऋण ठेवून निघून जायचं
कधीही न येणाऱ्या परतीच्या वाटेवरून!
निघून जायचे दूरदूर क्षितिजा पलीकडे
द्वैताकडून अद्वैताकडे, अगम्य निराकाराकडे!

साद

आर्ततेने आई साद घालते
चित्तवृत्ती शांत होऊ दे
हे जगदंबे, हे जगन्माते ॥धृ॥

अंतरी विचारांचे काहूर माजते
दिशाहीन वाट मी चालते
सत्संगाचा मार्ग दावी वो माते
हे जगदंबे, हे जगन्माते ॥१॥

षटरिपुंचे भेदन होऊ दे
अहंकार भस्मांकित होऊ दे
गुणांतीत करी वो जगन्माते
हे जगदंबे, हे जगन्माते ॥२॥

जीवासी पडले सप्तचक्रांचे वेढे
जन्मोजन्मीच्या फेऱ्यांतून मुक्ती दे
ज्ञान-योग-भक्ती देई वो माते
हे जगदंबे, हे जगन्माते ॥३॥

देहासी या संतत्व लाभू दे
आत्मा परमात्मास्वरूप होऊ दे
हृदयी अखंड नामाचा दीप तेवू दे
हे जगदंबे, हे जगन्माते ॥४॥

साहित्यिक परिचय

नाव - सौ. स्मिता प्रविण खानझोडे
(स्मिता जनार्दन - नीलिमा हिंगणीकर)

जन्म तारीख - ०४/१२/१९६४

पत्ता - ६३, रामकृष्ण नगर, सोमलवार हायस्कूल मार्ग, खामला, नागपूर - ४४००२५, जिल्हा - नागपूर

संपर्क - मो. / वॉ. ९८५०७७९१३०

ईमेल - smitakhanzode04@gmail.com

शिक्षण - एम. ए. बीएड. सौंदर्यशास्त्र आणि संगणक विषयात डिप्लोमा, महाराष्ट्र शासन

प्रकाशित पुस्तके -
०१) उमलताना फुलताना (काव्य)
०२) सुधारस आणि अमृतधारा (भक्तीसंग्रह)
०३) भारतातील संतकवयित्री - डॉ. संजय एस. बर्वे व सौ. स्मिता प्रवीण खानझोडे
०४) प्रतिबिंब (मराठी काव्यसंग्रह)
'भारतातील संतकवयित्री' हे पुस्तक मुंबई, पुणे, नागपूर, दिल्ली, चेन्नई, कोलकाता इत्यादी शासकीय ग्रंथालय तसेच फर्ग्युसन महाविद्यालय, पुणे तथा रामकृष्ण परमहंस मठ, नागपूर इत्यादी विविध संस्थांमध्ये स्वीकृत केले आहे.

प्रकाशनाच्या वाटेवर - वेध नागपूरातील कर्तृत्ववान महिलांचा (पुस्तक)

प्रकाशित साहित्य - विविध वर्तमानपत्र, मासिक, दिवाळी अंक, ऑनलाईनच्या माध्यमातून साहित्य प्रकाशित. अनेक

राज्यस्तरीय कविसंमेलनात सहभाग. मातृसेवा मासिक (मातृसेवासंघ, नागपूर) – कर्तृत्ववान महिलांवर आधारित लेखमाला, योगीराज - संत गजानन महाराज भक्त मालिका प्रकाशित.

पुरस्कार आणि विशेष प्रावीण्य -

०१) विवेकानंद केंद्र कन्याकुमारी - 'गीता निबंध स्पर्धा' प्रथम क्रमांकाने पुरस्कृत.

०२) विक्रमशिला हिंदी विद्यापीठ, भागलपुर - 'कविशिरोमणी' आणि 'विद्यावाचस्पती' पुरस्काराने सन्मानित.

०३) पारस काव्य, कला आणि जनजागृती संस्था, सानपाडा, नवी मुंबई - 'कविभूषण' पुरस्कार

०४) विश्वशांती बहुउद्देशीय सेवाभावी संस्था, पुणे तर्फे 'विश्वशांती सामाजिक गौरव पुरस्कार'

०५) श्री साई प्रतिष्ठान, पुणे तर्फे 'श्रीसाई काव्यगौरव पुरस्कार' या पुरस्काराने सन्मानित.

०६) अखिल भारतीय कला, साहित्य संस्कृती अकादमी, वर्धा 'लोकमान्य टिळक' आणि 'स्वामी विवेकानंद' राष्ट्रीय पुरस्कार प्राप्त.

०७) अग्रवाल पुस्तक पुरस्कार आयडियल राष्ट्रीय स्पर्धा, वर्धा या अंतर्गत 'उमलतांना - फुलतांना', 'सुधारस', 'अमृतधारा' या पुस्तकांना पुरस्कार.

०८) श्री संत गजानन महाराज पारायण समिती, नागपूर 'स्वाध्यायमाला प्रवेश परीक्षा' उत्तीर्ण.

०९) गीता परिवार तर्फे गीता गुंजन, गीता जिज्ञासा, गीता पाठक या परीक्षा गुणवत्तेसह उत्तीर्ण.

१०) सावित्री - फातिमा संस्कृती संगीती, तर्फे प्रकाशित झालेल्या 'उगवती' यात काव्य सहभाग

११) 'उत्सव कथांचा' या महाराष्ट्र स्तरावर झालेल्या उपक्रमांतर्गत पुस्तकात निवडक 30 कथांमध्ये 'सोनेरी स्वप्न' या कथेची निवड.

१२) श्री साई प्रतिष्ठान, वडगावशेरी, पुणे, आयोजित बालकथा स्पर्धा अंतर्गत 'मेहनतीचे फळ' कथा नियुक्त.

१३) साहित्य विहार, नागपूर आयोजित 'काव्यवाचन स्पर्धा' प्रथम क्रमांकाने पुरस्कृत.

१४) श्री साई प्रतिष्ठान, वडगावशेरी, पुणे, तथा स्व. सौ. अपर्णाताई सहस्रबुद्धे स्मृती सत्कार व खुले कविसंमेलन तर्फे राज्यस्तरीय कविसंमेलन यात 'निमंत्रित कवयित्री' म्हणून सन्मानित

विशेषत - श्री संत गजानन महाराज पारायण समिती, नागपूर, सक्रिय सभासद. 'स्वाध्यायमाला प्रश्नमंजूषा' आयोजन समितीत प्रमुख संयोजक. वेगवेगळया कार्यक्रमांचे सूत्रसंचालन, कर्तृत्ववान महिलांच्या मुलाखती, अभिवाचन उपक्रमात सहभाग इ. अनेक.

छंद - वाचन, लेखन आणि पर्यटन.

- सौ. स्मिता प्रविण खानझोडे
९८५०७७९१३०

An Imprint of KavitaSagar

9975873569, 8484986064

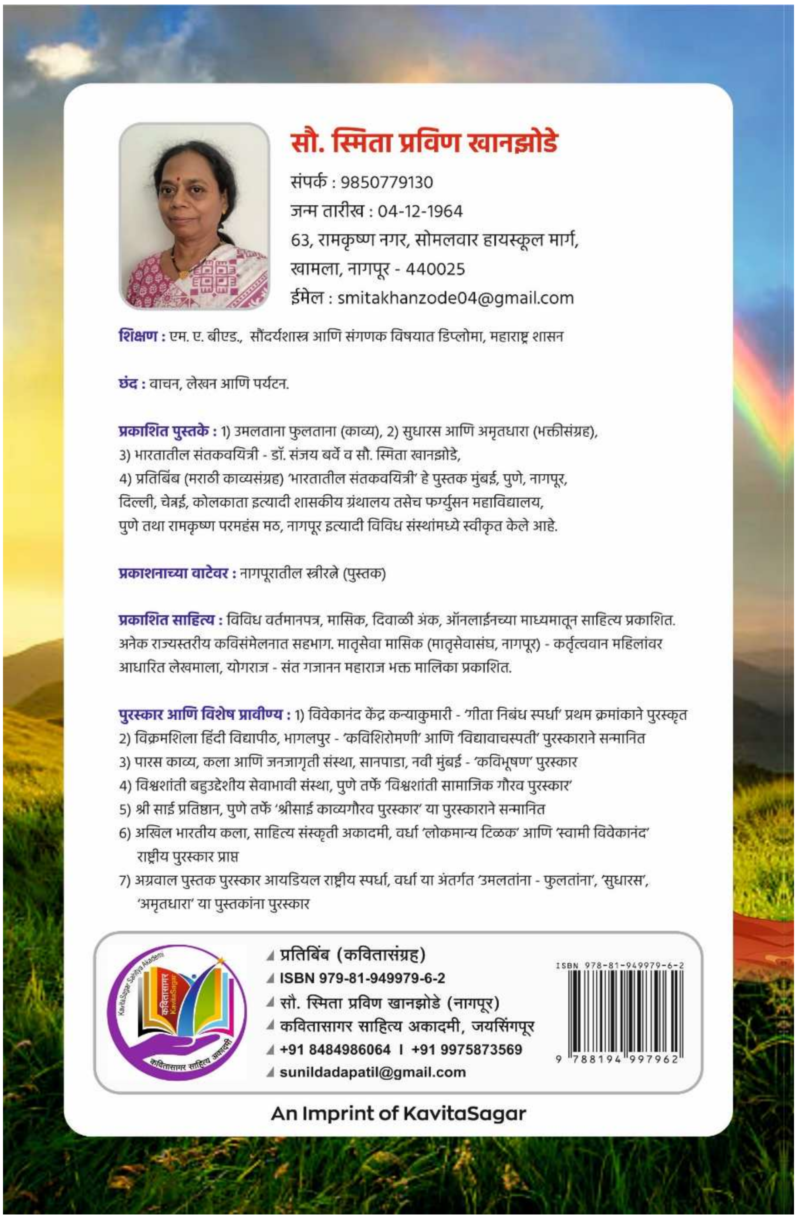
sunildadapatil@gmail.com

Arial Unicode 14 MS Words 10,748

Kavita Sagar

Dr. Sunil Dada Patil,

The Raj Bhavan, House of Books,
C/o KavitaSagar Publishing Agency,
215, Malbhag, Near Water Tank,
At and Post - **Dharangutti** -
416102, Via - Nandani, District -
Kolhapur, Maharashtra, India,
Telephone - 9975873569,
8484986064,
sunildadapatil@gmail.com

सौ. स्मिता प्रविण खानझोडे

संपर्क : 9850779130
जन्म तारीख : 04-12-1964
63, रामकृष्ण नगर, सोमलवार हायस्कूल मार्ग,
खामला, नागपूर - 440025
ईमेल : smitakhanzode04@gmail.com

शिक्षण : एम. ए. बीएड., सौंदर्यशास्त्र आणि संगणक विषयात डिप्लोमा, महाराष्ट्र शासन

छंद : वाचन, लेखन आणि पर्यटन.

प्रकाशित पुस्तके : 1) उमलताना फुलताना (काव्य), 2) सुधारस आणि अमृतधारा (भक्तीसंग्रह),
3) भारतातील संतकवयित्री - डॉ. संजय बर्वे व सौ. स्मिता खानझोडे,
4) प्रतिबिंब (मराठी काव्यसंग्रह) 'भारतातील संतकवयित्री' हे पुस्तक मुंबई, पुणे, नागपूर, दिल्ली, चेन्नई, कोलकाता इत्यादी शासकीय ग्रंथालय तसेच फर्ग्युसन महाविद्यालय, पुणे तथा रामकृष्ण परमहंस मठ, नागपूर इत्यादी विविध संस्थांमध्ये स्वीकृत केले आहे.

प्रकाशनाच्या वाटेवर : नागपूरातील स्त्रीरत्ने (पुस्तक)

प्रकाशित साहित्य : विविध वर्तमानपत्र, मासिक, दिवाळी अंक, ऑनलाईनच्या माध्यमातून साहित्य प्रकाशित. अनेक राज्यस्तरीय कविसंमेलनात सहभाग. मातृसेवा मासिक (मातृसेवासंघ, नागपूर) - कर्तृत्ववान महिलांवर आधारित लेखमाला, योगराज - संत गजानन महाराज भक्त मालिका प्रकाशित.

पुरस्कार आणि विशेष प्रावीण्य : 1) विवेकानंद केंद्र कन्याकुमारी - 'गीता निबंध स्पर्धा' प्रथम क्रमांकाने पुरस्कृत
2) विक्रमशिला हिंदी विद्यापीठ, भागलपुर - 'कविशिरोमणी' आणि 'विद्यावाचस्पती' पुरस्काराने सन्मानित
3) पारस काव्य, कला आणि जनजागृती संस्था, सानपाडा, नवी मुंबई - 'कविभूषण' पुरस्कार
4) विश्वशांती बहुउद्देशीय सेवाभावी संस्था, पुणे तर्फे 'विश्वशांती सामाजिक गौरव पुरस्कार'
5) श्री साई प्रतिष्ठान, पुणे तर्फे 'श्रीसाई काव्यगौरव पुरस्कार' या पुरस्काराने सन्मानित
6) अखिल भारतीय कला, साहित्य संस्कृती अकादमी, वर्धा 'लोकमान्य टिळक' आणि 'स्वामी विवेकानंद' राष्ट्रीय पुरस्कार प्राप्त
7) अग्रवाल पुस्तक पुरस्कार आयडियल राष्ट्रीय स्पर्धा, वर्धा या अंतर्गत 'उमलतांना - फुलतांना', 'सुधारस', 'अमृतधारा' या पुस्तकांना पुरस्कार

प्रतिबिंब (कवितासंग्रह)
ISBN 979-81-949979-6-2
सौ. स्मिता प्रविण खानझोडे (नागपूर)
कवितासागर साहित्य अकादमी, जयसिंगपूर
+91 8484986064 I +91 9975873569
sunildadapatil@gmail.com

An Imprint of KavitaSagar